

Socialdepartementet
Enheten för socialtjänst och funktionshinderspolitik

Nationell handlingsplan för att implementera den europeiska barngarantin

Innehållsförteckning

1.1 Inledning.....	2
1.2 Nationell koordinator för Barngarantin och kontaktpersoner	6
1.3 Centrala rekommendationer (området 4).....	6
1.4 Målet och syftet med den nationella handlingsplanen	6
1.5 Kartläggning av den faktiska tillgången till grundläggande samhällstjänster per område.....	7
1.5.1 Sammanfattning	7
1.5.2 Förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter, ett mål hälsosam mat per skoldag, (område 7)	8
1.5.3 I syfte att garantera behövande barn faktisk och fri tillgång till hälso- och sjukvård uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder (område 8)	29
1.5.4 I syfte att garantera behövande barn faktisk tillgång till hälsosam mat, inbegripet genom EU:s skolprogram för frukt, grönsaker och mjölk, uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder (område 9)	35
1.5.5 I syfte att garantera behövande barn har faktisk tillgång till adekvata bostäder uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder (område 10)	40
1.6 Brist i tillgång till grundläggande samhällstjänster	48
1.6.1 Behövande barn enligt EU:s rekommendation	48
1.6.2 Behövande barn i svensk kontext.....	48
1.6.3 Jämställdhetsperspektiv påverkar barns uppväxtvillkor	49
1.6.4 Några generella faktorer som kan försvåra den faktiska tillgången	49
1.6.5 Förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter, ett mål hälsosam mat per skoldag - område 7	51
1.6.6 Hälso- och sjukvård – område 8.....	53
1.6.7 Hälsosam kost – område 9	54
1.6.8 Adekvata bostäder – område 10	55

1.7 Behövande barn i Sverige.....	55
1.7.1 Inledning	55
1.7.2 Barn som är ekonomiskt utsatta	55
1.7.3 Barn som lever i inadekvata bostäder, har osäkra boendeförhållanden eller lever i hemlöshet	56
1.7.4 Barn som är socioekonomisk utsatta	57
1.7.5 Barn med funktionsnedsättningar	57
1.7.6 Barn som är placerade utanför det egna hemmet.....	58
1.8 Barns delaktighet	58
1.9 Kommunikation av den nationella handlingsplanen	60
1.10 Ram för implementering	60
1.11 Kvantitativa och kvalitativa mål.....	61
1.12 Åtgärder	62
1.13 EU-finansiering	62
Bilaga 1 Insamling av data, uppföljning och utvärdering	63
Bilaga 2 Övergripande ramverk för mål och uppföljning	67

1.1 Inledning

Ett europeiskt och globalt perspektiv

Rådets rekommendation 2021/1004 av den 14 juni 2021 om inrättandet av en europeisk barngaranti (nedan kallat Barngarantin) syftar till att förebygga och bekämpa social utestängning. Detta ska ske genom att stödja medlemsstater i deras ansträngningar att garantera tillgång till grundläggande tjänster (nedan kallat grundläggande samhällstjänster) av hög kvalitet för behövande barn. Med behövande barn menas enligt rekommendationen personer under 18 år som riskerar fattigdom eller social utestängning.

Inom ramen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter har en handlingsplan tagits fram som innefattar målet att till 2030 lyfta minst 15 miljoner människor ur riskzonen för fattigdom eller social utestängning varav minst 5 miljoner bör vara barn. Sveriges preliminära nationella mål för social delaktighet är att antalet kvinnor och män, flickor och pojkar som lever i risk för fattigdom och social utestängning fram till 2030 ska minska med minst 15 000 i förhållande till 2019 års nivå. Av dessa bör minst en tredjedel vara barn. I Barngarantin betonas att det finns ett starkt samband mellan social utestängning av barn och bristande tillgång till grundläggande samhällstjänster. Genom att minska andelen barn som riskerar fattigdom

eller social utestängning kommer också tillgången till grundläggande samhällstjänster att förbättras såväl i Sverige som i övriga medlemsstater. Rekommendationen kompletterar även EU-strategin för barnets rättigheter som bl.a. innefattar temaområdena socioekonomisk inkludering, hälso- och sjukvård och utbildning.

Barngarantin kan även ses i ett globalt perspektiv. I Agenda 2030 åtar sig världens regeringar att avskaffa alla former och dimensioner av fattigdom och hunger och säkerställa att alla människor kan förverkliga sin potential i värdighet och jämlikhet och i en hälsosam miljö (FN, 2015).

Nationella strategier och mål

Nationella strategier och mål är viktiga verktyg i regeringens arbete. Nedan beskrivs kort några av dem med tydlig koppling till Barngarantin.

Folkhälsopolitiken t.ex. syftar till att åstadkomma mer jämlika livsvillkor och därmed möjligheter för en jämlik hälsa. Det övergripande målet är att folkhälsopolitiken ska skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Målområden i folkhälsopolitiken är:

- 1 Det tidiga livets villkor
- 2 Kunskaper, kompetenser och utbildning
- 3 Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
- 4 Inkomster och försörjningsmöjligheter
- 5 Boende och närmiljö
- 6 Levnadsvanor
- 7 Kontroll, inflytande och delaktighet
- 8 En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Regeringen har nyligen beslutat om en ny strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031. Syftet med strategin är att följa upp funktionshinderspolitiken utifrån det nationella målet. Uppföljning av funktionshinderspolitiken ska genomföras av ett antal namngivna myndigheter och Myndigheten för delaktighet ska ge dessa

myndigheter stöd i uppföljningsarbetet. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige.

Riksdagen har den 1 december 2010 godkänt den nationella strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige som regeringen har föreslagit i propositionen Strategi för att stärka barnets rättigheter (prop. 2009/10:232). I denna strategi anges bl.a. att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter och att aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.

Regeringen har även presenterat en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation. Där anges inriktningen för arbetet under perioden 2018–2028. Det övergripande målet med strategin är minskad segregation, jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla. Det finns även en aktuell strategi för stärkt stöd för föräldraskapsstöd som beslutades 2018. Den syftar till att främja barns hälsa och utveckling.

Föräldraskapsstöd definieras i strategin som olika insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar som stärker föräldraförmågan och relationen mellan föräldrar och barn. Det kan handla om att ge föräldrar kunskap om barns rättigheter, hälsa och utveckling samt att stärka föräldrars relation till varandra eller deras sociala nätverk. Regeringens arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter bedrivs sedan 2014 utifrån en strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. I början av 2021 beslutade regeringen även om en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter för att ytterligare förstärka arbetet.

Målet för ungdomspolitiken är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Goda levnadsvillkor innebär bl.a. att ungdomar ska ha tillgång till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter.

Nationell handlingsplan för implementering av Barngarantin

Medlemsstaterna ska ta fram en nationell handlingsplan för genomförandet av rekommendationen om en Barngaranti som ska gälla under en tioårsperiod, och lämnas till Europeiska kommissionen senast den 15 mars 2022. Därefter ska medlemsstaterna rapportera om framstegen till

kommissionen vartannat år. Regeringen ansvarar för en återkommande uppföljning av handlingsplanen. Det framgår av rekommendationen att hänsyn ska tas till medlemsländernas nationella, regionala och lokala förhållanden.

I syfte att kunna följa upp de mål som sätts upp i denna handlingsplan redovisas i bilaga 2 ett övergripande ramverk för mål och uppföljning. Ramverket innehåller målformuleringar och indikatorer. Ramverket kan under implementeringstiden komma att innehålla delmål och kan utvidgas till att innefatta tydliga kopplingar till ramen för implementering. Vidare redovisas i bilaga 1 en kartläggning av de befintliga statistikkällor vilka kommer att vara utgångspunkt för uppföljningen av den nationella handlingsplanen. I bilaga 3 redovisas pågående åtgärder inom de olika delområdena. I bilaga 4 anges indikatorer och statistik.

Några definitioner som ingår i Barngarantin

Med **behövande barn** avses i den här handlingsplanen personer under 18 år som riskerar fattigdom eller social utestängning (se punkt 3 i Barngarantin). I Sverige finns det olika åldersgränser som är aktuella när det gäller att arbeta med barn och unga. Dessa redovisas när så är aktuellt.

I begreppet **föräldrar** omfattas i denna handlingsplan olika typer av familjekonstellationer.

Med **ekonomisk utsatthet** avses att bo i ett hushåll med låg absolut inkomst (t.ex. låg inkomststandard) eller låg relativ inkomst (låg ekonomisk standard) eller med brist på materiella resurser (materiell deprivation), se vidare Statistiska centralbyråns beskrivningar [Att mäta fattigdom \(scb.se\)](https://www.scb.se/att-mata-fattigdom).

Med **socioekonomisk utsatthet** eller socioekonomiska utmaningar avses i denna handlingsplan att bo i ett ekonomiskt utsatt hushåll i kombination med faktorer kopplade till utbildning, position på arbetsmarknad eller boendesituation.

Med **risk för fattigdom eller social utestängning** (At risk of poverty or social exclusion, AROPE) avses, enligt den inom EU överenskomna definitionen, personer som lever i risk för fattigdom, allvarlig materiell och social fattigdom och/eller i hushåll med låg eller ingen anknytning till arbetsmarknaden, se vidare beskrivning av Eurostat [Glossary: At risk of poverty or social exclusion \(AROPE\) - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1).

Med **risk för fattigdom** (AROP) avses, enligt den inom EU överenskomna definitionen, andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard är mindre än 60 procent av medianvärdet för riket.

Med **adekvat bostad** avses i handlingsplanen en bostad som uppfyller gällande nationella tekniska normer, är i rimligt skick, ger rimlig värmekomfort och är tillgänglig till ett överkomligt pris.

1.2 Nationell koordinator för Barngarantin och kontaktpersoner

Svensk koordinator för Barngarantin är Håkan Nyman, ämnesråd på Socialdepartementet (analysfunktionen på departementets samordningskansli). Samordnare för arbetsgruppen för att ta fram handlingsplanen är Annika Remaeus, kansliråd och vice koordinator, och Marit Birk, departementssekreterare, på Socialdepartementet, Enheten för socialtjänst och funktionshinderpolitik.

1.3 Centrala rekommendationer (området 4)

Medlemsstaterna uppmanas att:

(a) garantera behövande barn faktisk och kostnadsfri tillgång till förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter, minst ett mål hälsosam mat per skoldag samt hälso- och sjukvård, och

(b) garantera behövande barn faktisk tillgång till hälsosam kost och adekvata bostäder.

1.4 Målet och syftet med den nationella handlingsplanen

Målet med Barngarantin är att förebygga och bekämpa social utestängning genom att stödja EU:s medlemsländer i deras ansträngningar att garantera tillgång till grundläggande samhällstjänster av hög kvalitet för behövande barn.

Syftet med denna handlingsplan är att implementera Barngarantin, så att alla behövande barn i Sverige får faktisk tillgång till de grundläggande samhällstjänster som Barngarantin omfattar.

1.5 Kartläggning av den faktiska tillgången till grundläggande samhällstjänster per område

1.5.1 Sammanfattning

Svensk lagstiftning ger förutsättningar för att alla barn ska få faktisk tillgång till de grundläggande samhällstjänster som avses i Barngarantin. De flesta av tjänsterna är dessutom kostnadsfria.

Det finns dock grupper av barn som inte får eller riskerar att inte få tillgång till samhällstjänsterna.

Vid sidan av de grundläggande samhällstjänsterna finns den ekonomiska familjepolitiken som förstärker barnhushållens ekonomi och minskar risken för ekonomisk utsatthet.

Barnets rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020. Rätten till faktisk och kostnadsfri skolgång och ett mål kostnadsfri hälsosam mat per skoldag finns i skollagen (2010:800). Rätten till kostnadsfri förskola (ålder 3 – 5), och subventionerad barnomsorg framgår av skollagen. Rätten till faktisk hälso- och sjukvård, som för barn i regel är gratis, framgår av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL. Rätten till faktisk och kostnadsfri tandvård framgår av tandvårdslagen (1985:125). Enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, har barn och deras familjer rätt till stöd och hjälp upp till en skälig levnadsnivå, vilket vid behov innefattar ekonomiskt bistånd till bl.a. bostad och mat. Vissa barn med funktionsnedsättning kan också ha rätt till insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

Vid sidan av de grundläggande samhällstjänsterna finns den ekonomiska familjepolitiken (bl.a. barnbidrag, föräldraförsäkringen, underhållsstöd och bostadsbidrag) som förstärker barnhushållens ekonomi och minskar risken för ekonomisk utsatthet. Framför allt för ensamstående kvinnor med flera barn. Att minska risken för ekonomisk utsatthet är betydelsefullt för att minska andelen barn som kan riskera att begränsas i tillgången till grundläggande samhällstjänster, t.ex. med avseende på adekvat boende.

1.5.2 Förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter, ett mål hälsosam mat per skoldag, (område 7)

A Kartlägga och ta itu med ekonomiska och icke-finansiella hinder för deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter

Regelverk: I Sverige ska alla barn erbjudas förskola från ett års ålder i den omfattning som behövs. Från 3 års ålder har alla barn rätt till avgiftsfri förskola minst 525 timmar per år. Som alternativ till förskolan finns pedagogisk omsorg. Barn som är bosatta i landet har normalt skolplikt från höstterminen det år barnet fyller sex år. Fritidshem ska erbjudas elever i den utsträckning som behövs med hänsyn till vårdnadshavarnas arbete eller studier. Fritidshem ska också erbjudas elever som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver utbildningen som särskilt stöd i sin utveckling.

Lägesbeskrivning: Omkring 4 procent av barnen i åldern 3–5 deltar inte i förskolan eller pedagogisk omsorg. Barn som bor i utsatta områden är inskrivna i fritidshem i lägre grad än barn som inte bor i sådana områden.

Barn som placeras utanför det egna hemmet eller vistas i skyddat boende har avbrott eller riskerar att få avbrott i utbildningen.

Åtgärder: Regeringen har den 3 mars 2022 beslutat propositionen Förskola för fler barn (prop. 2021/22:132). I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan, bl.a. genom uppsökande verksamhet. Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att se över om rätten att delta i utbildning i fritidshem bör utökas (dir. 2021:101).

Regelverk och lägesbeskrivning

Alla barn i Sverige i åldrarna 3–5 år har rätt till minst 525 timmar avgiftsfri förskola om året, så kallad allmän förskola. Som alternativ till förskolan finns pedagogisk omsorg. Från och med ett års ålder ska barn erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier, eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Ett eget behov kan t.ex. vara att barnets föräldrar är långtidssjukskrivna (8 kap. 3–7, 12, 16 och 20 §§ skollagen).

Hösten 2020 var drygt 517 000 barn i åldrarna 1–5 år inskrivna i förskolan, vilket motsvarar strax över 85 procent av landets alla barn i åldersgruppen. Hösten 2019 var det cirka 22 000 (cirka 6 procent) folkbokförda barn i åldrarna 3–5 år som inte tog del av utbildning i förskolan. En del av dessa,

omkring 6 200 barn hade i stället pedagogisk omsorg, men cirka 15 800 barn i åldrarna 3–5 år deltog inte i någon av verksamhetsformerna. Det motsvarar cirka 4 procent av alla barn i åldersgruppen.

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt. Skolplikt innebär att barn måste gå i skolan och delta i den verksamhet som anordnas där. För att inte behöva gå till skolan ska barnet ha ett giltigt skäl, t.ex. sjukdom eller ledighet som skolan beviljat. Rätt till utbildning innebär att barn som omfattas av skolplikt har rätt till kostnadsfri utbildning. Det finns barn som inte omfattas av skolplikten, men som ändå har rätt till utbildning. Det gäller t.ex. barn som är asylsökande eller barn som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning. En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan har i vissa fall rätt till utbildning även efter att skolplikten har upphört. (2 kap. 18 § regeringsformen samt 7 kap. 2–7, 15 och 17 §§, 29 kapitlet 2 § andra stycket skollagen).

Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid. Barn vars vårdnadshavare inte arbetar eller studerar, har inte rätt till en plats i fritidshem. Fritidshemmet är en frivillig verksamhet som ingår i skolväsendet och som kompletterar utbildningen i de obligatoriska skolformerna. Barn som bor i områden med socioekonomiska utmaningar är i lägre grad inskrivna i fritidshemmet jämfört med barn som inte bor i sådana områden (Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg, SOU 2020:34).

Skolan och förskolan ska som huvudregel vara fri från avgifter, men det finns undantag. Det får t.ex. förekomma enstaka inslag som medför en obetydlig kostnad för eleverna. När det gäller förskolan och fritidshem så får en skälig avgift tas ut. Barn 3–5 år omfattas av s k. allmän förskola och avgift får bara tas ut för den del som överstiger 525 timmar per år (10 kap. 10 § m.fl. och 8 kap. 16 och 20 §§ skollagen)

Utbildning är den mest prioriterade insatsen för minderåriga när det avser att bryta isolering och det är en viktig skyddsfaktor mot kriminalitet. Kriminalvården kan medverka till att unga som är häktade ges utbildning men ansvaret för skolgången åligger barnets hemkommun.

Åtgärder

Det är vanligt med avbrott i skolgången för placerade barn och unga. Barn och unga som behöver vård utanför det egna hemmet kan efter beslut av socialnämnden tas emot i familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende (HVB). Metodstödet SAMS (Samverkan socialtjänst skola – Obruten skolgång för placerade barn), som tagits fram av Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Socialstyrelsen, syftar till att ge stöd för samverkan mellan skola och socialtjänst för att placerade barn och unga ska få kontinuitet i skolgången och en bättre skolförankring. Motsvarande stöd finns även för samverkan mellan skola och Statens institutionsstyrelse SiS (SiSam). Den kommunala arbetsmodellen Skolfam syftar till att främja skolprestationer hos familjehemsplacerade barn. Socialstyrelsen har ett pågående uppdrag för att långsiktigt stärka förutsättningarna för att barn och unga ska få tillgång till god hälso- och sjukvård, tandvård och en obruten skolgång. Inom ramen för regeringsuppdraget till Socialstyrelsen och Statens skolverk om tidiga och samordnade insatser för barn och unga (TSI) pågår ett arbete bl.a. för att säkerställa barn skolgång.

Regeringen har den 3 mars 2022 beslutat om en proposition Förskola för fler barn (prop. 2021/22:132). I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan, vilket ger positiva effekter såväl för barnets utveckling och lärande som samhället.

Omkring 6 000 barn följer årligen med en vårdnadshavare till ett s.k. skyddat boende. Regeringen har i budgetpropositionen 2022 (prop. 2021/22:1 Utgiftsområde 9) aviserat att stärka barns rättigheter i skyddat boende, bl.a. i syfte att säkerställa barns faktiska rätt till skolgång.

B Vidta åtgärder för att förebygga och minska andelen som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, återengagera barn som riskerar att avbryta eller redan har avbrutit skolgången eller yrkesutbildningen

Regelverk: Varje kommun har ett s.k. aktivitetsansvar för ungdomar i kommunen som inte har fyllt 20 år och som inte genomfört eller har fullföljt utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning.

Lägesbeskrivning: I Sverige finns det cirka 18 000 unga mellan 15–19 år som varken arbetar eller studerar.

Åtgärder: Regeringen beslutade den 24 februari 2022 propositionen Mer tid till lärande – extra studietid och utökad lovskola (prop. 2021/22:111). Förslagen syftar till att stärka skolans kompensatoriska uppdrag och få fler elever behöriga till gymnasieskolans nationella program. Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor ska utifrån sin roll som stödfunktion för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar tillvarata det arbete som sker på lokal och nationell nivå och sprida goda exempel.

Regelverk och lägesbeskrivning

En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är sysselsatta som inte har fyllt 20 år, inte genomfört gymnasieutbildning, inte har en gymnasieexamen, inte har gymnasiesärskolebevis och som inte heller har fullgjort utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat. Kommunen ska erbjuda sådana ungdomar lämpliga individuella åtgärder (s.k. aktivitetsansvar). Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den unga till att återuppta utbildning (29 kap. 9 § skollagen).

Både andelen elever som går ut årskurs 9 med gymnasiebehörighet och andelen som tar gymnasieexamen inom fyra år från påbörjad utbildning varierar beroende på kön, födelseland och föräldrarnas utbildningsnivå. En något större andel flickor än pojkar i årskurs 9 når gymnasiebehörighet och en större andel flickor än pojkar tar examen inom fyra år. Bland elever med föräldrar med eftergymnasial utbildningsnivå var andelen som går ut årskurs 9 med gymnasiebehörighet 93 procent, år 2020. Motsvarande siffra bland dem vars föräldrar endast har gymnasial respektive förgymnasial utbildningsnivå är 81 respektive 51 procent. Andelen som tar gymnasieexamen inom fyra år är mer än dubbelt så stor bland elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildningsnivå (81 procent) än bland dem vars föräldrar har förgymnasial utbildningsnivå (37 procent). Bland elever födda i Sverige går 90 procent ut årskurs 9 behöriga till gymnasiet och 78 procent tar gymnasieexamen inom fyra år efter påbörjad utbildning. Motsvarande siffror för elever födda utanför Europa är 58 respektive 36 procent.

I Sverige finns det cirka 18 000 unga mellan 15–19 år som varken arbetar eller studerar (SCB). Gruppen är heterogen men en betydande andel är i behov av tvärsektoriella insatser för att etablera sig i arbete eller studier.

Åtgärder

För att förbättra möjligheterna för unga som varken arbetar eller studerar att etablera sig i arbets- och samhällslivet tog regeringen fram en strategi 2015 som gällde till och med 2018. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) hade även i uppdrag att under 2016–2018 fördela statsbidrag till kommuner för verksamheter där olika samhällsaktörer, t.ex. kommuner, landsting, myndigheter, näringsliv och organisationer inom civila samhället samverkade i syfte att underlätta etableringen i arbets- och samhällslivet för unga som varken arbetar eller studerar. Därtill fick MUCF under 2018 i uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. I maj 2020 fick (MUCF) tillsammans med flera andra myndigheter regeringens uppdrag att utveckla ett samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Ett nytt uppdrag lades i MUCF:s regleringsbrev att stödja de aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten ska fortsatt vara samordnande i den nationella stödfunktionen och i detta uppdrag inhämta kunskaper och erfarenheter från Arbetsförmedlingen, Delegationen mot segregation, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statens skolverk.

Unga som varken arbetar eller studerar är en av de indikatorer som Folkhälsomyndigheten valt för att mäta folkhälsan och dess förutsättningar. MUCF tar även fram statistik om unga som varken arbetar eller studerar för att öka kunskapen om gruppen och ge underlag till de som arbetar för att stötta unga till jobb eller studier. Statistiken är unik i det att den bygger på registerdata över hela befolkningen i åldern 16–29 år. Statistiken är hämtad från olika register hos t.ex. Statistiska centralbyrån (SCB) och Försäkringskassan.

Regeringen har tecknat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om delfinansiering av SKR:s projektet Uppdrag fullföljd utbildning. Projektet syftar till att öka andelen ungdomar som fullföljer gymnasiestudierna.

Regeringen beslutade 24 februari 2022 propositionen Mer tid till lärande – extra studietid och utökad lovskola (prop. 2021/22:111). Förslagen i

propositionen syftar till att stärka grundskolans kompensatoriska uppdrag och få fler elever att bli behöriga till gymnasieskolans nationella program.

C Erbjuder inlärningsstöd till barn med inlärningssvårigheter för att kompensera för deras språkliga, kognitiva och kunskapsmässiga brister

Regelverk: Barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling så att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som behöver ska få extra anpassningar. Om anpassningarna inte är tillräckliga ska elevens behov av särskilt stöd utredas. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges det och ett åtgärdsprogram ska upprättas. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

Lägesbeskrivning: Vissa elever med funktionsnedsättning kan riskera att inte få det stöd av skolan som de behöver för att de ska få samma förutsättningar som andra elever.

Åtgärder: Regeringen beslutade den 17 februari 2022 lagrådsremissen Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Förslagen syftar bl.a. till att förtydliga elevhälsans uppdrag. Regeringen beslutade den 17 februari 2022 lagrådsremissen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd. Förslagen syftar bl.a. till att tydliggöra regelverket för kommunala resursskolor inom grundskolan och grundsärskolan. Regeringen beslutade den 17 februari 2022 lagrådsremissen Skolans arbete med trygghet och studiero. Förslagen syftar till ökad trygghet och studiero i skolan och i förlängningen högre kunskapsresultat. Regeringen har också beslutat om flera uppdrag till Skolverket inom området.

Regelverk och lägesbeskrivning

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller

kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser, medan elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges den ledning och stimulans som de behöver för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 2 § skollagen). Alla elever, även nyanlända elever, ska ha tillgång till extra anpassningar och vid behov särskilt stöd. Utöver detta finns det bestämmelser som riktar sig specifikt för att stödja nyanlända elevers skolgång.

Om det i skolan på något sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5 § skollagen).

Inom förskola och pedagogisk omsorg gäller att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd eller den omsorg som deras speciella behov kräver. Om det framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd ska rektorn i förskolan se till att barnet ges sådant stöd (8 kap. 9 § och 25 kap. 2 § skollagen). I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Elever med funktionsnedsättning utgör en mycket heterogen grupp och funktionsnedsättningar behöver inte innebära svårigheter i skolan. Vissa elever med funktionsnedsättning kan dock löpa större risk att misslyckas i skolsituationen än andra elever. Det kan handla om att skolan inte gör tillräckliga anpassningar utifrån funktionsnedsättningen eller att personalen saknar tillräcklig kunskap (Myndigheten för delaktighet, 2017). Att på nationell nivå värdera hur det svenska skolsystemet fungerar för elever med funktionsnedsättning är inte möjligt eftersom det inte samlas in uppgifter om funktionsnedsättning i skolstatistiken. Därför går det inte heller att utvärdera om de insatser som görs inom skolväsendet får avsedd effekt för elever med funktionsnedsättning. Det underlag som finns om skolsituationen för elever med olika funktionsnedsättningar utgörs främst av kvalitativa rapporter eller undersökningar på mindre grupper av elever med funktionsnedsättning. Elever med funktionsnedsättning upplever mindre trivsel i skolan och är i högre grad utsatta för t.ex. kränkande behandling än andra elever. Detta

gäller särskilt barn med måttliga eller svåra funktionsnedsättningar och barn med neuropsykiatriska diagnoser (Barnpanelsrapport 2019, Specialpedagogiska skolmyndigheten). Elever med funktionsnedsättning skattar sin hälsa sämre, har oftare psykisk ohälsa och fler stressrelaterade symtom i sin vardag jämfört med elever utan funktionsnedsättning (Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18, Folkhälsomyndigheten 2018).

Åtgärder

Regeringen beslutade den 17 februari 2022 flera lagrådsremisser. I lagrådsremissen Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning föreslås bl.a. att elevhälsans uppdrag ska förtydligas. I lagrådsremissen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd lämnas förslag till ändringar i skollagen som tydliggör regelverket för kommunala s.k. resursskolor inom grundskolan och grundsärskolan. I likhet med vad som redan gäller för enskilda huvudmän ska det anges i skollagen att en kommun vid vissa skolenheter får begränsa utbildningen till elever i behov av särskilt stöd. I lagrådsremissen Skolans arbete med trygghet och studiero lämnas förslag om det förebyggande arbetet inom trygghet och studiero.

År 2015 gav regeringen Skolverket i uppdrag att ansvara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan samt för motsvarande utbildning, vid särskilda ungdomshem och sameskolan. Sedan 2018 ansvarar Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) tillsammans för satsningen Specialpedagogik för lärande. Uppdraget har senare utvidgats så att fler skolformer inkluderas i målgruppen. Förskolan, förskoleklassen och gymnasieskolan omfattas av fortbildningsinsatsen från och med hösten 2021.

Skolverket har i regleringsbrevet för 2022 fått i uppdrag att tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten ta fram stödmaterial för utredning av en elevs behov av särskilt stöd. Skolverket ska vidare tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten genomföra kompetensutvecklingsinsatser för personal som arbetar med elever som läser enligt grundsärskolans eller gymnasiesärskolans läroplaner. Skolverket ska också tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolforskningsinstitutet ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd som kan bidra till att förbättra huvudmäns, rektorers och lärares möjligheter att välja effektiva insatser i syfte att elever ska nå utbildningens mål.

D Anpassa inrättningar och undervisningsmaterial för förskoleverksamhet och barnomsorg och andra utbildningsanstalter efter behoven hos barn med funktionsnedsättning, med hjälp av inkluderande undervisnings- och inlärningsmetoder, och i detta syfte säkerställa att kvalificerade lärare och annan utbildningspersonal finns att tillgå, såsom psykologer, talpedagoger, terapeuter och lärarassistenter

Regelverk: Barn med funktionsnedsättning har rätt till anpassat stöd i förskolan och skolan. I förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

Lägesbeskrivning: Vissa elever med funktionsnedsättning riskerar att inte få det stöd av skolan de behöver så att funktionsnedsättningens konsekvenser motverkas.

Åtgärder: Regeringen beslutade den 17 februari 2022 lagrådsremissen Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Förslagen syftar bl.a. till att det ska finnas tillgång till specialpedagoger eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser. Regeringen beslutade den 17 februari 2022 lagrådsremissen Skolans arbete med trygghet och studiero. Förslagen syftar bl.a. till förebyggande arbete kring trygghet och studiero i skolan.

Det finns flera riktade statsbidrag inom området.

Regelverk och lägesbeskrivning

Inom förskolan och i pedagogisk omsorg ska barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ges det stöd eller den omsorg som deras speciella behov kräver (8 kap. 9 § skollagen).

För eleverna i skolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Det ska finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Utöver specialpedagogiska insatser ska elevhälsan omfatta medicinska, psykologiska och psykosociala insatser. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator (2 kap. 25 § skollagen).

Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Det gäller även elever som uppnår de mål som minst ska uppnås eller får godkänt betyg. I förarbetena till bestämmelserna i skollagen betonas att huvudmannen inte kan nöja sig med att en elev når lägsta godtagbara kunskapsnivå. Rätten att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål gäller alla elever (1 kap 4 §, 3 kap 2 § skollagen, prop. 2009/10:165 s. 662, prop. 2013/14:148 s. 27–29).

Vissa barn med dövhet, hörselnedsättning, dövblindhet eller grav språkstörning kan tas emot i specialskolan. Specialskolan är tioårig för att eleverna ska få mer tid för sitt lärande. Om en elev har en intellektuell funktionsnedsättning och bedöms att inte kunna nå grundskolans kunskapskrav så finns grundsärskolan. Ett beslut om mottagande i specialskolan eller grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Gymnasiesärskolan riktar sig till elever som har en intellektuell funktionsnedsättning och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav.

Åtgärder

Regeringen beslutade den 17 februari 2022 lagrådsremiss Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning i vilken regeringen bl.a. föreslår att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser. I lagrådsremissen Skolans arbete med trygghet och studiero som regeringen beslutade den 17 februari 2022 finns förslag om det förebyggande arbetet inom trygghet och studiero.

Skolverket fördelar statsbidrag för anställning av lärarassistenter (förordningen [2019:551] om statsbidrag för anställning av lärarassistenter), med syftet att öka lärares möjlighet att fokusera på undervisningen och uppgifter som hör till undervisningen.

Skolverket har på regeringens uppdrag tagit fram stödmaterial och webbstöd för hur lärarassistenter, socionomer och andra yrkesgrupper ska kunna avlasta lärare i frågor som exempelvis handlar om trygghet och studiero.

Specialpedagogiska skolmyndigheten har i uppdrag att producera och anpassa läromedel samt informera om tillgängliga läromedel. Myndigheten främjar även tillgången till tillgängliga läromedel genom stöd till läromedelsproducenter.

E Införa åtgärder för att stödja inkluderande undervisning och undvika segregerade klasser i förskoleverksamhet och barnomsorg och i skolinrättningar. Detta kan också innebära att behövande barn ges förtur.

Regelverk: Alla barn och elever har rätt till en inkluderande utbildning. Barn kan i vissa fall ges förtur till förskola. Förskolan och skolan ska också sträva efter att uppväga skillnaderna i förutsättningar och på så sätt skapa förutsättningar för barnen och eleverna att tillgodogöra sig utbildningen.

Lägesbeskrivning: Segregationen har en negativ påverkan på likvärdigheten och riskerar försämra skolväsendets förmåga att kompensera för elevernas skilda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Åtgärder: Regeringen beslutade den 3 mars 2022 propositionen Förskola för fler barn (prop. 2021/22:132). Förslagen i propositionen syftar till att öka andelen barn som går i förskolan. Regeringen beslutade den 24 februari 2022 proposition Mer tid till lärande – extra studietid och utökad lovskola (prop. 2021/22:111). Förslagen syftar till att stärka skolans kompensatoriska uppdrag och få fler elever att bli behöriga till gymnasieskolans nationella program. Regeringen beslutade om lagrådsremissen En mer likvärdig skola – minskad segregation och förbättrad resurstilldelning den 17 februari 2022 och lagrådsremissen Ökad likvärdighet för skolhuvudmän som beslutades den 10 februari 2022

Regelverk och lägesbeskrivning

Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet (1 kap. 8 § skollagen). Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Av läroplanerna för de olika skolformerna framgår att hänsyn ska tas till barns och elevers olika förutsättningar och behov. Utbildningen ska anpassas till alla barn och elever. Det innebär att utbildningen inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans eller skolans resurser därför inte ska fördelas lika. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska främja barnens förståelse för värdet av mångfald. Detsamma gäller för skolan som

har ett ansvar för att stärka förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar (se t.ex. förordningen [SKOLFS 2018:50] om läroplan för förskolan och förordningen [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet).

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av förskola ska erbjudas förskoleplats skyndsamt (8 kap. 14 § skollagen).

Elevsammansättningen vid skolor har under de senaste tjugo åren blivit alltmer uppdelad efter elevernas socioekonomiska bakgrund. Det innebär i många delar av landet sämre möjligheter för elever med olika bakgrund att mötas i skolan idag. Skolsegregationen har en negativ påverkan på likvärdigheten och riskerar försämra skolväsendets förmåga att kompensera för elevernas skilda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, vilket drabbar elever med mindre gynnsam bakgrund hårdast.

Skolan har stor betydelse för barns och ungas utveckling och ska vara en trygg miljö för alla elever att vistas i. Det rapporteras bl.a. att unga hbtq-personer utsätts för diskriminering, våld och trakasserier och att skolan är den plats i samhället där unga är mest utsatta.

Åtgärder

Regeringen beslutade den 3 mars 2022 propositionen Förskola för fler barn (prop. 2021/22:132) där regeringen lämnar förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan. Regeringen beslutade den 24 februari 2022 propositionen Mer tid till lärande – extra studietid och utökad lovskola (prop. 2021/22:111). I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att stärka skolans kompensatoriska uppdrag och få fler elever att bli behöriga till gymnasieskolans nationella program). Betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28) resulterade i två lagrådsremisser En mer likvärdig skola – minskad segregation och förbättrad resurstilldelning som beslutades den 17 februari 2022 och Ökad likvärdighet för skolhuvudmän, som beslutades den 10 februari 2022. Om en sådan är uppnådd ska huvudmannen vidta sådana åtgärder som behövs och är möjliga för att bibehålla en sådan sammansättning.

F Säkerställa minst ett mål hälsosam mat per skoldag.

Regelverk: I grundskolan och motsvarande skolformer ska eleverna utan kostnad erbjudas näringsriktiga måltider (bl.a. 10 kap. 10§ skollagen).

Lägesbeskrivning: Sverige lever upp till denna rekommendation vad gäller grundskolan och motsvarande skolformer. När det gäller gymnasieskolan och gymnasiesärskolan finns ingen skyldighet för skolan att tillhandahålla skolmåltider. De flesta kommuner och skolor serverar eller tillhandahåller dock kostnadsfria skolmåltider även till gymnasieelever.

Regelverk och lägesbeskrivning

Eleverna i grundskolan och motsvarande skolformer ska utan kostnad erbjudas näringsriktiga skolmåltider (bl.a. 10 kap. 10 § skollagen). I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan finns i dag ingen skyldighet för skolan att tillhandahålla skolmåltider.

I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är det elevens hemkommun som beslutar om eleven ska erbjudas kostnadsfria skolmåltider eller inte.

G Säkerställa att undervisningsmaterial, inklusive böcker och i förekommande fall skoluniformer tillhandahålls

Regelverk: Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling. Eleverna i skolan ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Lägesbeskrivning: Det råder brist på läromedel inom vissa ämnen och för vissa elevgrupper.

Åtgärder: Regeringen tillsatte 2019 Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel. Utredningen har redovisat sitt uppdrag i betänkandet Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70). Betänkandet har remitterats och förslagen bereds inom Regeringskansliet. Utredningen har även lämnat ett delbetänkande om skolbibliotek (SOU 2021:3) som har remitterats.

Regelverk och lägesbeskrivning

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (3 kap. 2 § skollagen).

För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen).

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning (bl.a. 9 kap. 8 §, 10 kap. 10 §, 15 kap. 17 § skollagen). Eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen). Läroplanen tydliggör att det är rektor som har ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bl.a. skolbibliotek och digitala verktyg (Lgr11, Lsam11, Lspec11 m.fl.).

Det råder brist på läromedel inom vissa ämnen och för vissa elevgrupper. Det rör sig bl.a. om läromedel för elever med funktionsnedsättning, läromedel i de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska, läromedel anpassade för äldre elever med begränsad läs- och skrivförmåga samt läromedel för flera av yrkesämnena, modersmål och ämnen inom det praktisk-estetiska fältet. Brist på läromedel i de nationella minoritetsspråken har över lång tid varit ett av hindren för den språkliga revitaliseringen och har bekräftats bl.a. i ett antal utredningar och granskningar.

Åtgärder

Regeringen tillsatte 2019 Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel som redovisat sitt uppdrag i betänkandet Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70). Utredningen föreslår ett antal åtgärder för att öka medvetenheten och kunskapen om läromedel och för att förbättra lärares förutsättningar att välja läromedel. Det föreslås bl.a. att skollagens bestämmelser om kostnadsfri tillgång till böcker och lärverktyg tydliggörs, så att elevs rätt till läromedel inklusive läroböcker tydligt framgår av lagtexten. Betänkandet har remitterats

och förslagen bereds inom Regeringskansliet. Utredningen har även lämnat ett delbetänkande om skolbibliotek som har remitterats (SOU 2021:3).

Statens skolverk ska med start hösten 2022 ansvara för nationell samordning av undervisning i nationella minoritetsspråk. Uppdraget innefattar bl.a. att planera och ansvara för hur fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk kan göras tillgänglig för alla huvudmän som enligt skollagen ska erbjuda undervisning i språken. Skolverket ska även förbereda ett arbete med att stödja produktionen och främja utvecklingen av och tillgången till läromedel inom nationella minoritetsspråk och i detta arbete samarbeta med relevanta aktörer.

H Tillhandahålla höghastighetsuppkoppling, digitala tjänster och lämplig utrustning som krävs för distansundervisning för att säkerställa tillgång till utbildningsinnehåll online.

Regelverk: Fjärrundervisning och distansundervisning får användas endast under vissa förutsättningar och med vissa begränsningar. Fjärrundervisning får inte användas i förskolan. Distansundervisning får inte användas i förskolan eller förskoleklassen. Under covid-19-pandemin har en särskild förordning gällt som har möjliggjort fjärr- och distansundervisning i större utsträckning.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Lägesbeskrivning: Tillgången till datorer per barn/elev är något högre i högstadiet i grundskolan och i gymnasieskolan än i förskolan och i de lägre årskurserna i grundskolan.

Åtgärder: Regeringen har beslutat om en nationell digitaliseringsstrategi för skolan som sträcker sig till 2022. Skolverket är sedan 2020 sektorsansvarig myndighet för digitalisering inom skolväsendet.

Regelverk och lägesbeskrivning

Huvudregeln är att undervisningen i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska bedrivas som närundervisning. Fjärrundervisning får i huvudsak bara användas i vissa ämnen och om det för viss undervisning saknas behöriga lärare eller om elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för

huvudmannen (21 kap. 3 § skollagen, 5 a kap. 2 § skolförordningen [2011:185]). Distansundervisning får ibland användas som särskilt stöd i grundskolan och motsvarande skolformer och i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, men med skarpa begränsningar (3 kap. 11 a § och 22 kap. 5 och 7 §§ skollagen). För vissa elever med särskild problematik kan distansundervisning användas för en hel utbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (22 kap. 8 §). Det måste alltid göras en individuell prövning av om en elev behöver distansundervisning. Fjärrundervisning får inte användas i förskolan (21 kap. 2 § skollagen). Distansundervisning får inte användas i förskolan eller förskoleklassen (22 kap. 2 § skollagen).

Under covid-19-pandemin har en särskild förordning gällt som har möjliggjort fjärr- och distansundervisning i större utsträckning (förordningen [2020:115] om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta).

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning (10 kap. 10 §, 15 kap. 17 § m.fl. bestämmelser i skollagen).

Regeringen har beslutat om en nationell digitaliseringsstrategi för skolan som sträcker sig till 2022. Skolverkets uppföljning av den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet (2018) visade att tillgången till datorer är större i högstadiet och gymnasieskolan än i förskolan och de lägre årskurserna i grundskolan. I genomsnitt går det idag 1,3 elever per dator i grundskolan och 1 dator per elev i gymnasieskolan. Nästan alla förskolor och skolor har en trådlös uppkoppling. Det är dock inte alltid det trådlösa nätverket på skolan har tillräcklig kapacitet.

Skolverkets uppföljning visade också att digitaliseringen innebär en del utmaningar. Fyra av tio lärare upplever att krånglande teknik begränsar deras arbete minst en gång i veckan och bara hälften av grundskolorna har tillgång till support samma dag. Undersökningar genomförda av Statens medieråd visar att den generella tillgången till digitala verktyg och användningen av dem bland barn och unga skiljer sig åt utifrån socioekonomisk bakgrund och andra demografiska variabler. Detta understryker betydelsen av att skolväsendet ger alla barn och elever likvärdiga förutsättningar att använda digitala verktyg och att utveckla sin digitala kompetens (Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet).

Åtgärder

Det finns en nationell digitaliseringsstrategi med följande fokusområden 1) digital kompetens för alla i skolväsendet, 2) likvärdig tillgång och användning, samt 3) forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter. Målen ska vara nådda 2022.

Statens skolverk är sedan 2020 sektorsansvarig för skolans digitalisering inom skolväsendet och för vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet (förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Det betyder att Skolverket ansvarar för att skolväsendet på bästa sätt tar tillvara digitaliseringens möjligheter genom att vara ett stöd och driva på utvecklingen. Skolverket erbjuder även riktade insatser för skolans digitalisering och vänder sig till huvudmän, verksamheter och skolor som har stora utvecklingsbehov inom digitalisering. För lärare i grund- och gymnasieskola och för skolledare erbjuds kurser och utbildningsmaterial.

Ur ett barnrättsperspektiv är det tydligt att digitaliseringen väcker behov av trygga och säkra digitala miljöer anpassade efter barn och unga. Regeringen har uppmärksammat behovet av så kallad digital trygghet genom förstärkt säkerhet och integritet inom ramen för digitaliseringsstrategin. I praktiken innebär det att man vid utveckling och användning av digitala verktyg och tjänster behöver följa de regler som finns till skydd av barn och unga.

I Säkerställa transport till förskola, barnomsorg och skolor, där det behövs

<p>Lägesbeskrivning: Barn har som huvudregel rätt till kostnadsfri skolskjuts till skolan om det behövs.</p>

Lägesbeskrivning

Bestämmelserna om skolskjuts bygger på principen om att eleverna ska ha en kostnadsfri utbildning. Det är hemkommunen som bekostar skolskjutsen. Elever med offentlig huvudman har rätt till skolskjuts, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Om elever väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola eller grundsärskola, ska kommunen där det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter anordna skolskjuts (10–11 kap. 32 § och 11 kap. 31 §

skollagen). Eftersom förskolan är en frivillig skolform är kommunerna och huvudmännen inte skyldiga att erbjuda skolskjuts/transport till förskolan.

J Säkerställa lika och inkluderande tillgång till skolbaserade aktiviteter, inbegripet deltagande i skolresor

Regelverk: Skolan ska vara avgiftsfri men det får förekomma enstaka inslag av obetydlig kostnad för eleverna.

Lägesbeskrivning: Skolbaserade aktiviteter som skolresor, studiebesök m.m. är som regel kostnadsfria. Utanför skoltid finns utbildning i form av fritidshem som erbjuds alla skolbarn upp till 13 års ålder. Fritidshemmets avgift har ett maxtak och baseras på familjens inkomster.

Åtgärder: Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att se över om rätten att delta i utbildning i fritidshem bör utökas (dir. 2021:101). Syftet är att ge fler elever möjlighet att stimuleras i sin utveckling och i sitt lärande och bidra till en meningsfull fritid. Uppdraget ska slutredovisas senast den 3 november 2022.

Regelverk och lägesbeskrivning

Skolan ska vara avgiftsfri. Det får förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktivitet (10 kap 11 § skollagen). Många kommuner har dock egna riktlinjer för hur man hanterar avgifter. Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer. Verksamheten vänder sig till elever 6–13 år och syftar till att stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation (14 kap. 2 och 7 §§ skollagen). Eleverna kan vara på fritidshemmet före och efter skolan samt under skolloven. Avgiften för att få delta i fritidshemmets verksamhet ska vara skälig (15 kap. 12§ skollagen). Avgiften baseras på familjens inkomster och hur många barn i familjen som deltar i fritidshemmets verksamhet.

I kursplanerna i ämnet idrott och hälsa för grundskolan och motsvarande skolformer regleras bl.a. att undervisningen ska omfatta simning, badvett och

hantering av nödsituationer vid vatten. Eleverna måste också klara de delar av kunskapskraven som gäller simning och hantering av nödsituationer vid vatten för att de ska kunna få ett godkänt betyg i idrott och hälsa. Om en elev inte når, eller riskerar att inte nå, de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett ämne ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar. Om extra anpassningar inte räcker för att eleven ska nå målen har eleven rätt till särskilt stöd. Statistik visar att över 30 procent av de nyanlända eleverna inte når målen för ämnet idrott och hälsa. Motsvarande andel för elever med svensk bakgrund är fem procent.

Skolans uppdrag att arbeta med estetik, kultur och skapande finns angivna i skollagen samt läroplaner och kursplaner. Det handlar både om att se till att alla elever får kännedom om samhällets kulturutbud, men även om att använda estetiska uttryckssätt och skapande arbetssätt som en del av undervisningen.

Den kommunala kulturskolan ligger utanför ordinarie skoltid och finns i nästan alla landets kommuner. Den är inte avgiftsfri. Den ger barn och unga möjlighet till kulturutövande och till att utveckla sina skapande förmågor. Inom ramen för verksamheten kan de ägna sig åt en rad olika konstformer såsom musik, dans, drama, film och bildkonst. Kommunerna bedriver i regel verksamheten i egen regi. Uppgifter från Statens kulturråd och SCB tyder på att barn och unga med föräldrar som har en längre utbildning är överrepresenterade i kulturskolan. Vidare bedöms det även vara en låg andel barn och unga med utländsk bakgrund som deltar i kulturskolan. Bland socioekonomiskt svaga grupper är kännedomen om kulturskolan lägre.

Det statliga bidraget till den kommunala kulturskolan syftar till utveckling genom att bl.a. bredda och fördjupa kulturskolans utbud och undervisning, att genomföra särskilda insatser för att nå nya målgrupper samt genomföra satsningar för att stärka verksamheten i områden med socioekonomiska utmaningar eller i glesbygd.

Utifrån alla stora undersökningar av läsning bland skolelever kan konstateras att det finns ett samband mellan hur bra eleverna läser och deras familjers socioekonomiska status (Fredriksson & Taube, 2012). PISA och PIRLS-mätningarna visar också detta samband. Att kunna läsa är avgörande för en individs möjligheter att skaffa sig nya kunskaper, bildning och tillgodogöra sig skriftlig information. Av Statens medieråds rapport Ungar&Medier 2021

framgår att den dagliga läsningen ökar bland 9- och 10-åringarna mellan åren 2018 och 2020. I alla andra åldrar minskar läsningen.

Åtgärder

Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att se över om rätten till utbildning i fritidshem bör utökas (dir. 2021:101). Syftet är att ge fler elever möjlighet att stimuleras i sin utveckling och i sitt lärande samt att bidra till en meningsfull fritid. Uppdraget ska slutredovisas senast den 3 november 2022. Regeringen har i mars 2021 lämnat en skrivelse till riksdagen, Barns och unga läsning (skr. 2020/21:95), med regeringens bedömningar om hur det läsfrämjande arbetet i och utanför skolan ska stärkas. Barn och unga är en prioriterad målgrupp i kulturpolitiken vilket framgår av de nationella kulturpolitiska målen som riksdagen beslutade om i december 2009 (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145).

För att uppnå det nationella målet för statens insatser i kulturskolan genomförs idag en rad satsningar. Sedan 2016 fördelas årligen ett bidrag via Statens kulturråd. Bidraget syftar till utveckling av kulturskolornas verksamhet. Ett nationellt Kulturskolecentrum inrättades 2018 vid Statens kulturråd med uppdrag att stödja den kommunala kulturskolan genom att bl.a. fördela bidrag och identifiera utbildnings- och utvecklingsbehov. Kulturskolecentrum följer även statistik på området. Regeringen sjösatte 2018 satsningen Kulturskoleklivet, som avser att komplettera befintlig lärarutbildning och skapa fler lärare och pedagoger till landets kulturskolor. Sex lärosäten tilldelades särskilda medel för att arrangera utbildningar för de som vill utbilda sig för att arbeta i kulturskolan, men även för kompetensutveckling av befintlig personal.

Statens kulturråd driver sedan 2015 en nationell satsning på små barns språk- och läsutveckling kallad Bokstart. Det finns också mål för skolans läsfrämjande arbete.

Statens kulturråd har också ansvar för fördelningen av Skapande skola-bidraget. Bidraget syftar till att bl.a. ge elever större möjligheter till eget skapande genom möten med professionella kulturaktörer och kulturverksamheter. I budgetpropositionen för 2021 föreslog regeringen en förstärkning av bidraget med 25 miljoner kronor – fram t.o.m. 2023. Syftet med förstärkningen är att öka genomslagskraften för bidraget för att nå fler barn och unga.

Skolverket har sedan 2018 regeringens uppdrag att stärka läslovet. Inom ramen för detta uppdrag stödjer Statens kulturråd flera läsfrämjande insatser under skollov.

I maj 2017 presenterade regeringen initiativet Samling för daglig rörelse, vilket är en satsning med en rad insatser för att fler barn och unga ska röra på sig varje dag. Satsningen har bl.a. inneburit en utökning av den garanterade undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa för elever i grundskolan med 100 timmar fr.o.m. höstterminen 2019 genom att dessa timmar omfördelades från elevens val. Som en del av satsningen påbörjade också Riksidrottsförbundet 2018 en kraftsamling för mer idrott, rörelse och utveckling av rörelseförståelse inom ramen för skoldagen. Satsningens målgrupp är avgränsad till elever i årskurs F-6 och särskilt prioriterat är att nå de barn som rör på sig allra minst.

K Utarbeta en ram för samarbete mellan utbildningsanstalter, lokalsamhällen, aktörer inom socialtjänst och social ekonomi för att stödja inkluderande utbildning, tillhandahålla fritidsverksamhet och möjligheter att delta i idrotts-, fritids- och kulturaktiviteter samt bygga upp och investera i skolinrättningar som centrum för inkludering och deltagande

Regelverk: Kommunerna bestämmer själva ramarna för samarbetsformer.

Regelverk

Den kommunala självstyrelsen framgår av grundlagen och innebär att kommuner och regioner inom flera områden har en fri bestämmanderätt.

Av grundlagen framgår också att kommuners och regioners befogenheter och åligganden ska ske genom lagstiftning. Kommunernas och regionernas befogenheter, tillsammans med den s.k. lokaliseringsprincipen, innebär att kommuner och regioner själva får ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område.

1.5.3 I syfte att garantera behövande barn faktisk och fri tillgång till hälso- och sjukvård uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder (område 8)

A Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa snabb behandlande vård och rehabiliterande uppföljning, inbegripen tillgång till läkemedel, behandling och stöd samt tillgång till vaccinationsprogram.

Regelverk: Barns rätt till hälso- och sjukvård finns i HSL Rätten till faktisk och kostnadsfri tandvård för barn framgår av tandvårdslagen.

Lägesbeskrivning: Det finns köer till psykiatri. Socioekonomiskt utsatta barn har sämre hälsa och tandhälsa. Detsamma gäller för placerade barn.

Åtgärder: Beredning av betänkandena Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU: 2021:34), Börja med barnen! Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård (SOU: 2021:78) och Från delar till helhet (SOU 2021:93). Uppdrag till Socialstyrelsen. Kommande strategi om psykisk hälsa och suicidprevention. Staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) fortsätter att satsa på barns hälsa under 2022 inom ramen för bl.a. överenskommelserna om god och nära vård, och psykisk hälsa samt ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården.

Regelverk och lägesbeskrivning

Genom barnhälsovårdens nationella hälsovårdsprogram finns förutsättningar att följa barns hälsa och utveckling, erbjuda vaccinationer och ge stöd till föräldrar. När barn når skolåldern tar elevhälsan över ansvaret för att följa barnets utveckling och hälsa. Tandvården följer barns tandhälsa och erbjuder regelbundna tandundersökningar. Barnhälsovården, elevvården och tandvården är kostnadsfri. En central uppgift för barnhälsovården är att främja och följa alla barns hälsa, utveckling och livssituation samt identifiera och bemöta problem i barns hälsa, utveckling och uppväxtmiljö.

Barnhälsovården erbjuder hälsovägledning, föräldrastöd och hälsoövervakning av alla anslutna barn enligt ett för barnhälsovårdsområdet lokalt eller regionalt fastställt program. Vaccinationsprogram ingår också.

Barnhälsovård organiseras oftast i form av barnvårdscentraler, där en eller flera legitimerade sjuksköterskor och läkare arbetar.

Efter att barnet har börjat i förskoleklass tar elevhälsan över ansvaret. Enligt 2 kap. 27 § skollagen ska varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. För varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det erbjudas minst ett hälsobesök. I syfte att öka den genomsnittliga personaltätheten inom elevhälsan finns det ett permanent statsbidrag för specialpedagogiska insatser och fortbildning.

Andra viktiga aktörer är primärvården/vårdcentralerna, ungdomsmottagningarna och specialistvården.

Såväl barnhälsovården som elevhälsan är kostnadsfri.

Sverige har fri tandvård för alla barn och unga upp till och med 23 års ålder. Tandhälsan bland barn och ungdomar i Sverige är som tidigare år generellt sett god. År 2019 minskade andelen kariesfria 6-åringar medan den var oförändrad bland 3- och 12-åringar och ökade bland 19-åringar jämfört med året innan.

Trots att fler barn och unga får vård och behandling för depression eller ångestsyndrom är väntetiderna långa, både till första linjens vård och barn och ungdomspsykiatri. Det finns en generell okunskap bland kommuner och regioner om bestämmelserna i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, liksom om att asylsökande barn och unga som placeras har rätt till hälsoundersökning.

Unga hbtqi personer har en sämre hälsa och högre suicidrisk jämfört med ungdomar i befolkningen som helhet. Transpersoner tenderar att ha ytterligare nedsatt psykiskt välbefinnande. Att någon gång ha övervägt att ta sitt liv är dubbelt så vanligt bland homo- och bisexuella personer som bland heterosexuella. Över hälften av respondenterna mellan 15 – 19 år som identifierade sig som transperson hade övervägt att ta sitt eget liv (Folkhälsomyndigheten, Utblick folkhälsa).

Socialstyrelsen har följt och analyserat genomförandet av regeringens överenskommelser med SKR om ökad tillgänglighet i barnhälsovården (Insatser för ökad tillgänglighet i barnhälsovården m.m. Överenskommelse

mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting 2018; Insatser för ökad tillgänglighet i barnhälsovården m.m. Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting 2019). Av den första delrapporten framgår att flera regioner har använt statsbidrag inom överenskommelsen för att utveckla samverkan mellan barnhälsovården och tandvården, liksom samverkan med socialtjänsten.

Staten och SKR fortsätter att satsa på barns hälsa under 2022 inom ramen för bl.a. överenskommelsen om god och nära vård, överenskommelsen om psykisk hälsa samt överenskommelserna om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården. Barnhälsovården är t.ex. en del av den nära vården och medel inom överenskommelsen god och nära vård kan därför användas för insatser som genomförs i syfte att stödja utvecklingen av barnhälsovården. Därtill avsätts medel för bl.a. insatser för barn och unga inklusive barn- och ungdomspsykiatri inom överenskommelsen psykisk hälsa. Inom ramen för överenskommelsen ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården avsätts medel för arbetet med att korta väntetiderna till barn- och ungdomspsykiatri. I intervjuer med verksamma inom tandvården beskrivs hur förekomsten av karies skiljer sig åt mellan olika socioekonomiska grupper och bostadsområden. Skillnaderna i tandhälsa syns redan i förskoleåldern och barn med större behov kommer inte alltid till de kontroller i tandvården som de kallas till. Därför arbetar tandvården i stor utsträckning med utökade insatser i områden med socioekonomiska utmaningar. Exempelvis deltar tandhygienister i aktiviteter i öppna förskolan och föräldragrupper och tandvården deltar i gemensamma utbildningsdagar med barnhälsovården och förebyggande socialtjänst.

Barn som lever i socioekonomisk utsatthet löper högre risk att skrivas in på sjukhus och att dö under barndomen än andra barn. Dessa barn har sämre hälsa och tandhälsa även i vuxen ålder och sämre förutsättningar för lärande, arbete och en egen inkomst (Kommissionen för jämlik hälsa, delbetänkandet Det handlar om jämlik hälsa – Utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete SOU 2016:55).

Åtgärder

Regeringen har under mandatperioden gjort en flerårig satsning på barnhälsovården. Under 2018 och 2019 har regeringen exempelvis ingått årliga överenskommelser med SKR om stöd till regionerna för ökad tillgänglighet i barnhälsovården för grupper som har sämre hälsa och

tandhälsa och lägre vaccinationstäckning, genom utökade hembesök eller annan uppsökande verksamhet främst i områden med socioekonomiska utmaningar.

För att satsa på förebyggande och hälsofrämjande insatser för barn och unga i Sverige tillsatte regeringen 2019 utredningen En sammanhållen god och nära vård för barn och unga i syfte att uppnå en mer likvärdig vård.

Utredningen resulterade i två betänkanden – Börja med barnen!

Sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU: 2021:34) samt Börja med barnen! Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård (SOU: 2021:78).

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en förstudie i syfte att se över hur ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga bör utformas och implementeras, med utgångspunkt i förslagen från utredningen En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34).

Vidare har regeringen gett Statens skolverk och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans genomföra ett utvecklingsarbete som ska syfta till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236 och U2020/00363). I uppdraget ingår att särskilda insatser ska riktas mot riskgrupper bland barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar samt barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen har tillsatt en utredning som bl.a. ska lämna förslag hur vårdens och omsorgens samordnade insatser vid samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd kan förbättras samt lämna förslag på hur samverkan för personer med samsjuklighet kan förbättras mellan huvudmännen och mellan verksamheter med samma huvudman. Utredningens målsättning att tidigt uppmärksamma de barn som växer upp i familjer med missbruk och psykisk ohälsa är därför av stor vikt. Betänkandet remissbehandlas under våren 2022. Betänkandet Från delar till helhet (SOU 2021:93) bereds i Regeringskansliet.

Socialstyrelsen har konstaterat att placerade barn i samhällsvård (omfattar placeringar av barn och unga i jourhem, familjehem, stödboende och hem för vård eller boende [HVB]) har sämre munhälsa än andra jämnåriga och att de besöker tandvården för regelbundna basundersökningar mer sällan. Det

gäller både pojkar och flickor och såväl yngre barn som tonåringar. Placerade barn har dessutom sämre munhälsa redan i anslutning till placeringstillfället än andra barn i jämförbara åldersgrupper. Socialstyrelsen har i uppdrag att under 2021 – 2024 genomföra utvecklingsinsatser för att långsiktigt stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga ska få tillgång till en god hälso- och sjukvård, tandvård och en obruten skolgång.

Genom en höjning av åldern för fri tandvård, upp till och med 23 år, vill regeringen skapa förutsättningar för att alla barn och unga ska få tillgång till tandvård.

Socialstyrelsen har under 2021 publicerat nya nationella riktlinjer för tandvård med rekommendationer för barn. I dessa lyfts tandvårdens arbete för att förebygga ohälsa och vikten av samverkan med relevanta aktörer, varvid särskilt socialtjänsten nämns, för tidig upptäckt.

Regeringen har under mandatperioden förstärkt satsningarna på psykisk hälsa och suicidprevention. I budgetpropositionen för 2022 beräknar regeringen att den förstärka satsningen kommer att fortsätta även under 2023 och 2024. Barn och unga är en särskilt prioriterad målgrupp inom ramen för satsningen.

Regeringen har gett ett antal myndigheter i uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Särskild hänsyn bör, enligt uppdraget om ny strategi, tas till de grupper som löper störst risk att utveckla psykisk ohälsa eller att begå självmord, t.ex. barn och unga, unga som varken arbetar eller studerar, personer med funktionsnedsättningar och hbtqi-personer.

I betänkandet Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11) lämnas förslag för ett mer aktivt stöd- och elevhälsoarbete.

B Tillhandahålla riktad rehabiliterings- och habiliteringstjänster för barn med funktionsnedsättning.

Regelverk: Barn har rätt till rehabilitering och habilitering som ska ges i samverkan mellan regionen och kommunen. Regioner och skolhuvudmän har ett delat ansvar för hjälpmedel.

Åtgärder: För att tillhandahålla riktade rehabiliterings- och habiliteringstjänster pågår ett utvecklingsarbete bl.a. genom att Socialstyrelsen tar fram aktuella statistikuppgifter.

Regelverk

Regionen har ansvaret för rehabilitering och habilitering enligt 8 kap. 7 § HSL. Regionen ska erbjuda barn- och ungdomshabilitering där olika yrkesgrupper är involverade. Arbetet omfattar prevention, utredning, diagnostik, behandling, habilitering och rehabilitering. Målet är att bibehålla eller utveckla barnets motoriska förmåga, sociala förmåga, språkliga förmåga eller förmåga att sköta sin vardag. Regionen ska även erbjuda tolktjänst för vardagstolkning för barnsdomsdöva och dövblinda.

Regionen och kommunen ska tillsammans upprätta en individuell plan när ett barn har behov av insatser från såväl socialtjänsten som hälso- och sjukvården (16 kap. 4 § HSL och 2 kap. 7 § SoL). När det gäller psykisk funktionsnedsättning hos barn ska regionen och kommunen ingå i en överenskommelse om ett samarbete och, om möjligt ta hänsyn till synpunkter på innehållet från organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående (16 kap. 3 § HSL).

Regionen och huvudmännen för skolan har ett delat ansvar för hjälpmedel, vilket innebär att sjukvårdshuvudmännen ansvarar för personliga hjälpmedel medan skolhuvudmännen står för pedagogiska skolhjälpmedel.

Det är viktigt med kontinuitet och samordning i vården så att ansvar för samordningen inte läggs på de anhöriga (se betänkandet *Börja med barnen!* En sammanhållen god och nära vård för barn och unga [2021:34] samt Riksrevisionens granskningsrapport *Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning* 2011:17).

Åtgärder

Regeringen gav 2019 Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och sprida goda exempel på överenskommelser mellan sjukvårdshuvudmän och skolhuvudmän avseende hjälpmedel för barn med funktionsnedsättning. Parallellt med detta gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att kontinuerligt samla in och publicera data och statistik på hjälpmedelsområdet. En första avrapportering har genomförts i januari 2022.

C Genomföra tillgängliga hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande program med inriktning mot behövande barn och deras familjer, och mot yrkesgrupper som arbetar med barn.

Lägesbeskrivning: Det finns aktuella folkhälsopolitiska mål uppsatta för folkhälsoarbetet.

Åtgärder: Ett nytt folkhälsopolitiskt ramverk har beslutats.

Lägesbeskrivning

Under 2018 beslutade riksdagen om ett nytt folkhälsopolitiskt ramverk, med ett omformulerat övergripande folkhälsopolitiskt mål och en revidering av de tidigare målområdena.

Hälsofrämjande och förebyggande arbete är en del av skolans verksamhet och behöver därför ingå i skolans systematiska kvalitetsarbete. Systematiskt innebär att arbetet är strukturerat och långsiktigt. Utgångspunkten i arbetet är att identifiera områden som är särskilt angelägna att utveckla för att uppfylla målen.

Åtgärder

Regeringen har bedömt att det finns behov av en samhällelig kraftsamling för att vända utvecklingen av övervikt och fetma. En särskild utredare har därför fått i uppdrag (dir. 2020:40) att genom ett utåtriktat arbete öka den allmänna kunskapen om de positiva effekterna som fysisk aktivitet bidrar till för den enskilde individen. I uppdraget ingår också att mobilisera och engagera relevanta aktörer i samhället. Barn och unga ska särskilt uppmärksammas i arbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2023.

1.5.4 I syfte att garantera behövande barn faktisk tillgång till hälsosam mat, inbegripet genom EU:s skolprogram för frukt, grönsaker och mjölk, uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder (område 9)

A Stödja tillgång till hälsosamma måltider även utanför skoldagarna, inbegripet genom icke-finansiellt bidrag eller ekonomiskt stöd

Regelverk: Skollagen ställer krav på att elever i grundskolan ska erbjudas kostnadsfria och näringsriktiga skolmåltider. Livsmedelsverkets nationella riktlinjer omfattar även måltider på fritidshem.

Lägesbeskrivning: Vad gäller EU:s skolprogram så tar Sverige enbart del av stödet till utdelning av mjölk i skolan, men inte till frukt och grönsaker.

Åtgärder: Livsmedelsverkets uppdrag om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel. Livsmedelsverkets och Folkhälsomyndighetens uppdrag att ta fram förslag till mål och indikatorer för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion.

Regelverk och lägesbeskrivning

Kommunen ska erbjuda fritidshem för elever som går i kommunens förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Hemkommunen ska även erbjuda fritidshem för elever som går i fristående skolor som inte har fritidshem (14 kap. 3 § skollagen). Under skollov och studiedagar ansvarar ofta fritidshemmen även för lunchen och under terminerna för mellanmål.

De flesta kommuner och skolor väljer att servera eller på annat sätt tillhandahålla måltider.

I Livsmedelsverkets nationella riktlinjer för måltider i förskola, skola och stöd för bra matvanor inom LSS finns vägledning för hur måltidsansvariga kan planera för hållbara frukostar, mellanmål och sortimentet i skolkafeterian – utifrån både hälsa och miljö. Riktlinjerna utgör rekommendationer och är inte styrande. De riktar sig till alla som påverkar måltidernas kvalitet, från beslutsfattare till de som arbetar närmast matgästen t.ex. pedagog eller omsorgspersonal, även om de är starkast förankrade hos måltidschefer eller motsvarande med direkt ansvar för måltider och måltidsorganisationers uppdrag.

EU:s skolprogram (stöd till utdelning av frukt och grönsaker och mjölk till skolor) tillämpas i Sverige men enbart den del av stödet som går till mjölk är implementerad. Sverige är det enda europeiska land som inte tar del av stödet till frukt och grönsaker.

Åtgärder

Miljömålsrådet har inom programområde Styrmedel för hållbar konsumtion lämnat två förslag med syfte att främja en hållbar livsmedelskonsumtion bland barn och unga. Det första förslaget handlar dels om att bredda skollagens reglering om skolmåltider till att även omfatta hållbarhet, utöver näringsriktighet, dels om att föreslå att skollagens reglering av skolmåltiderna ska omfatta samtliga skolformer. Det andra förslaget handlar om att utfärda

nationella riktlinjer och kriterier samt en nationell uppföljningsplan för maten som serveras i sådana skattefinansierade verksamheter som vänder sig till barn och unga såsom idrottshallar, simhallar, fritidsgårdar och kulturhus. Detta för att främja hållbar konsumtion.

Livsmedelsverket har ett uppdrag om att undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel (delredovisning 15 februari 2022 och 2023, slutrapport 2024). När det gäller överenskommelsens innehåll avseende sockersötade livsmedel ska arbetet i huvudsak fokusera på barn och unga.

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram förslag till nationella mål med indikatorer (delredovisning 31 januari 2023, slutrapport 2024) för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Våra matvanor påverkar hälsan direkt, men har även en indirekt påverkan på andra aspekter som inverkar på hållbarheten i livsmedelssystemet, främst inom klimat och miljö. Samhälleliga insatser som ger alla förutsättningar för en miljömässigt hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion behöver prioriteras för att minska ojämlikheten i hälsa samt för klimatet och miljön.

I Livsmedelsverkets rapport om Matutbud i ungdomars vardag beskrivs införandet av EU:s stöd till frukt och grönsaker som en viktig insats för att främja konsumtionen av frukt och grönt hos barn.

Elever får undervisning om hälsosamma matvanor i ämnet hem- och konsumentkunskap i grundskolan, samt i ämnet idrott och hälsa.

Livsmedelsverket har ett pågående uppdrag under 2020–2025, inom ramen för livsmedelsstrategin, att genom sitt nationella Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg, verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider. Arbetet ska syfta till att främja hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i offentlig sektor.

B Säkerställa att näringsnormerna för förskoleverksamhet och barnomsorg och andra skolinrättningar uppfyller specifika näringsbehov

Regelverk: Livsmedelsverkets Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg arbetar bl.a. med att ta fram nationella riktlinjer och utbildningsmaterial för måltider inom förskola, skola och ge stöd för bra matvanor inom LSS.

Lägesbeskrivning: Uppföljningen av måltider inom förskolan är bristfällig.

Åtgärder: Uppdrag till Livsmedelsverket.

Regelverk och lägesbeskrivning

Skollagens regler om måltider, att måltider ska vara näringsriktiga och kostnadsfria, omfattar endast den obligatoriska grundskolan. Många förskolor följer Livsmedelsverkets nationella riktlinjer för måltider i förskolan. Uppföljningen av vad som serveras på förskolor och hur det motsvarar barns näringsbehov är dock bristfällig. Livsmedelsverket ska enligt sin instruktion bl.a. bidra till att skapa samhälleliga förutsättningar för en hållbar livsmedelskonsumtion, med särskilt fokus på barn och ungdomar.

Åtgärder

Livsmedelsverket har ett pågående uppdrag, (2020–2025) inom ramen för livsmedelsstrategin, att genom sitt nationella Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg, verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider. Arbetet ska syfta till att främja hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i offentlig sektor.

Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att tillsammans med livsmedelsbranschen skapa förutsättningar för en överenskommelse om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel. Myndigheten ska även ta fram kunskapsunderlag om hur intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel kan minska. När det gäller sockersötade livsmedel ska arbetet i huvudsak fokusera på barn och unga. Uppdraget kommer att pågå till och med 2023. Målet är att tillsammans med livsmedelsbranschen minska intaget av salt, socker och andra energitäta näringsfattiga livsmedel hos befolkningen.

C Begränsa reklamen för och tillgången på livsmedel med höga halter av fett, salt och socker i förskola och barnomsorg och andra skolinrättningar

Lägesbeskrivning: Inga problem har uppmärksammats vad gäller reklam för ohälsosamma livsmedel inom barnomsorg eller skola. I barnomsorg och grundskolan finns inte heller någon större tillgång till ohälsosamma livsmedel. Däremot är utbudet av ohälsosamma livsmedel tillgängligt för elever på högstadiet och gymnasiet i varierad grad både i skolan (skolkafeterierna främst) och i närheten av skolområdet.

Åtgärder: Livsmedelsverket genomför en matvaneundersökning hos småbarn.

Lägesbeskrivning

Det har inte uppmärksammats några problem med reklam eller någon större tillgång till ohälsosamma livsmedel i förskola och barnomsorg. Däremot pekar Livsmedelsverkets rapport Matutbudet i ungdomars vardag på att utbudet av ohälsosamma livsmedel är tillgängligt för elever på högstadiet och gymnasiet i varierad grad både i skolan (skolkafeterierna främst) men också i närheten av skolområdet.

Åtgärder

Sverige saknar handlingsplan på området. Behovet av en sådan plan har bl.a. lyfts i Livsmedelsverkets och Folkhälsomyndighetens rapport Förslag till åtgärder för ett stärkt, långsiktigt arbete för att främja hälsa relaterad till matvanor och fysisk aktivitet. Rapporten togs fram inom ett regeringsuppdrag som bestod i att ta fram underlag till insatser för att främja hälsa som är relaterad till matvanor och fysisk aktivitet 2016 – 2017. De två myndigheterna Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket har nu fått i uppdrag att ta fram förslag till nationella mål med indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige, men det finns fortfarande inte någon svensk handlingsplan.

Livsmedelsverket genomför en matvaneundersökning hos småbarn. Med en åldersgrupp i taget, först fyraåringar, sedan 1,5-åringar och till sist 9-månaders barn.

D Ge lämplig information till barn och familjer om hälsosam mat för barn.

Lägesbeskrivning: Information till blivande och nyblivna föräldrar inom Mödrahälsovården och Barnhälsovården. Elever får kunskaper genom skolämnet hem- och konsumentkunskap i grundskolan, samt i skolämnet idrott och hälsa.

Åtgärder: Flera myndigheter arbetar med att ta fram en nationell amningsstrategi.

Lägesbeskrivning

Mödrahälsovården (MVC) och Barnhälsovården (BVC) träffar nästa alla blivande föräldrar och nyblivna föräldrar och därefter tar elevhälsan vid.

Information om hälsosam kost kan ges kontinuerligt och riktlinjer finns för hur informationen bäst ska ges.

EU:s skolprogram (stöd till utdelning av frukt och grönsaker och mjölk till skolor) tillämpas i Sverige men enbart den del av stödet som går till mjölk. Se ovan under A. Sverige är det enda europeiska land som inte tar del av stödet till frukt och grönsaker.

Undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap i grundskolan ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser.

Åtgärder

Livsmedelsverket utarbetar tillsammans med Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Konsumentverket en nationell amningsstrategi. Syftet med strategin är att få till stånd en bättre struktur för samordning av amningsfrågor, för att öka förutsättningarna för att vården ska kunna bedriva ett arbete som i ännu högre grad än idag främjar och stödjer amning, så att alla föräldrar får det stöd de behöver och efterlyser.

1.5.5 I syfte att garantera behövande barn har faktisk tillgång till adekvata bostäder uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder (område 10)

A Säkerställa att hemlösa barn och deras familjer får lämplig inkvartering i tillfälliga boenden, snabbt flyttas från dessa boenden till permanenta bostäder och får tillgång till relevanta socialtjänster och rådgivningstjänster

Regelverk: Varje kommun har, genom socialnämnden, enligt socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för att familjer får det stöd och hjälp som de behöver.

Lägesbeskrivning: Det råder bostadsbrist i stora delar av landet och kommunernas möjligheter att förse barnfamiljer med permanent boende varierar, bl.a. avseende på deras tillgång till lägenheter från offentliga och privata hyresvärdar. Kommunerna organiserar sitt arbete mot hemlöshet på skilda sätt.

Åtgärder: Beredning av betänkandet Hållbar socialtjänst (SOU 2020:47).
Framtagande av en nationell hemlöshetsstrategi för 2022 – 2026.
Utredningen om en social bostadsförsörjning (dir.2020:53).

Regelverk och lägesbeskrivning

Socialstyrelsen kartlägger hemlösheten i Sverige. Den senaste kartläggningen genomfördes vecka 14, 2017 och dessförinnan 2011 och 2005. Myndigheten kontakter då kommuner och andra organisationer som kommer i kontakt med hemlösa och samlar på så vis in information. Socialstyrelsen definierar hemlöshet utifrån fyra situationer:

- 1 *Akutt hemlöshet.* Boende på gatan och i trappuppgångar, på campingplatser, hotell, vandrarhem och liknande.
- 2 *Institutionsvistelse och stödboende.* Intagna eller inskrivna på t.ex. HVB-hem, familjehem, stödboende eller SiS-institution. Personerna ska flytta inom 3 månader och saknar ett ordnat boende vid tiden för flytt.
- 3 *Långsiktiga boendelösningar.* Boende i en av kommunen ordnad långsiktig boendelösning. Personer i denna situation hyr ofta sitt boende i andra hand och saknar besittningsskydd. Boendeformen är ofta förenad med särskilda villkor.
- 4 *Eget ordnat kortsiktigt boende.* Kontraktslöst inneboende hos vänner, familj, släkt eller boende med ett tillfälligt (max tre månader) inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson.

Socialstyrelsens kartläggning är inriktad på vuxna personer och antalet barn i hemlöshet uppskattas utifrån uppgifter om antal föräldrar i hemlöshet och i vilken mån dessa uppges leva med sina barn. 11 167 av totalt ca 33 000 personer i hemlöshet uppgav att de hade barn under 18 år. Socialstyrelsen uppskattar att minst 24 150 barn hade en förälder i hemlöshet under mätveckan 2017. Socialstyrelsen uppskattar att 10 500–15 000 barn befann sig i någon av hemlöshetssituationerna under mätveckan 2017, stadigvarande eller växelvis. Ytterligare 3 600 – 7 300 barn uppskattades ha föräldrar som befann sig i hemlöshet, med olika grader av kontakt med barnet. Det var drygt 5 750 barn som bodde stadigvarande med en ensamstående förälder i någon form av hemlöshet under mätveckan (Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär, Socialstyrelsens).

Enligt SoL är var och en i första hand skyldig att försörja sig själv och sin familj inom ramen för sin förmåga. I detta ingår också ansvar för att ordna bostad, vilket innebär att den utan bostad själv får söka bostad via

bostadsförmedling, bostadsföretag, andrahandsförmedlingar eller på annat sätt försöka ordna sin bostadssituation. Föräldrar har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för sina barn och ansvarar för att barnens behov och rättigheter blir tillgodosedda. Enligt SoL har socialnämnden ett särskilt utpekat ansvar för att barn växer upp under goda levnadsförhållanden. Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. Socialtjänsten har en viktig funktion att förebygga och motverka hemlöshet.

Till socialnämndens uppgifter hör vidare att medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen. Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen.

Socialtjänsten erbjuder boendeinsatser med olika typer av stöd som t.ex. (www.kunskapsguiden.se)

- Akuta boendeinsatser
- Stödboende
- Långsiktiga boendelösningar
- Skyddat boende
- Hjälp med att ordna stadigvarande boende
- Skuldsanering
- Bostad först
- Boendekedja

Kommunerna organiserar sitt arbete mot hemlöshet på skilda sätt och tillämpningen skiljer sig t.ex. åt när det gäller användandet av metoden Bostad först (Förebygga och motverka hemlöshet Analys och förslag för fortsatt arbete inom socialtjänsten, Socialstyrelsens 2021). Det finns indikationer på att vissa kommuner aktivt medverkar till att hushåll i behov av stöd flyttar till andra kommuner utan att initiativ till det tagits av hushållet, s k socialdumping. Aktiv medverkan till bosättning i annan kommun, En kartläggning, Statskontoret 2020:19).

Åtgärder

Socialstyrelsen har tagit fram vägledningar och kunskapsstöd om hur handläggning ska ske utifrån barnets bästa och uppdaterar kontinuerligt sin vägledning om vråkningsförebyggande arbete. Kunskapsstöd publiceras på www.kunskapsguiden.se.

För att stärka kommunernas arbete med akut hemlöshet beslutade regeringen om statsbidrag under perioden 2018–2021 som riktades främst till kommuner med ett stort antal personer i akut hemlöshet.

Regeringen avser att ta fram en nationell hemlöshetsstrategi för perioden 2022–2026. Strategin ska omfatta förebyggande arbete, åtgärder mot akut hemlöshet och vägen till ett eget boende som ett sätt att motverka social och strukturell hemlöshet. Socialstyrelsen föreslår i rapporten Förebygga och motverka hemlöshet, att det inrättas ett flerårigt riktat statsbidrag till kommunerna för att utöka eller starta Bostad först- verksamheter och att regeringen utser en lämplig myndighet som får nationellt ansvar för metodstöd, utbildning och uppföljning av Bostad först.

I betänkandet Hållbar socialtjänst (SOU 2020:47) finns förslag som rör socialtjänstens deltagande i samhällsplanering, bl.a. bostadsförsörjningen. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Regeringen har också gett länsstyrelserna i uppdrag att starta arbete mot social dumpning.

B Vid behov utvärdera och se över nationell, regional och lokal bostadspolitik och vidta åtgärder för att säkerställa att det bästa för familjer med behövande barn, inbegripet åtgärder mot energifattigdom, vederbörligen beaktas. Sådan utvärdering och översyn bör också omfatta subventionerat boende och bostadsbidrag.

Regelverk: Varje kommun ska planera för bostadsförsörjningen. Bostadsbidrag ges enligt bestämmelser i socialförsäkringsbalken.

Lägesbeskrivning: Det råder brist på bostäder i stora delar av landet vilket bl.a. drabbar ekonomiskt utsatta familjer. Bostadsbidragets nuvarande konstruktion, med ett preliminärt bidrag som bestäms utifrån en uppskattning av framtida inkomster som sedan stäms av mot faktiska inkomster enligt beslut om slutlig skatt, kan ge upphov till både återkrav och skuldsättning – vilket leder till att barnfamiljer i behov av bidrag inte söker det.

Åtgärder: En pågående utredning, En socialt hållbar bostadsförsörjning (dir. 2020:53). Utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd - ökad träffsäkerhet och minskad skuldsättning överlämnade sitt slutbetänkande i januari 2022. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Regelverk och lägesbeskrivning

Det riksdagsbundna målet för bostadspolitiken är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Varje kommun ansvarar enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar för att med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet med planeringen ska vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.

Det råder brist på bostäder i stora delar av landet. Enligt Boverket 2021 uppgav 74 procent av landets kommuner att de hade underskott på bostäder och 90 procent att det är bostadsbrist i centralorterna. Boverkets beräkningar av bostadsbristen gör gällande att 56 000 hushåll är trångbodda samtidigt som de har en ansträngd boendeekonomi och därmed små möjligheter att efterfråga en bostad som bättre svarar mot behoven (Mått på bostadsbristen, Boverket 2020).

Under 2021 berördes totalt 572 barn av en verkställd avhysning. (Kronofogden Helårsstatistik vräkningar som berört barn, 2020). Varje kommun (socialnämnden) ska enligt 12 kap. 44§ 1p. jordabalken underrättas när ett hushåll sägs upp till följd av obetald hyra. Socialnämnden har då möjlighet att åta sig betalningsansvaret och därmed återvinna hushållets rätt att hyra bostaden, eller på annat sätt bistå hushållet (se föregående avsnitt). Socialstyrelsen bedömer att många kommuner kan stärka sitt arbete med att förebygga avhysningar (Förebygga och motverka hemlöshet, Analys och förslag för fortsatt arbete inom socialtjänsten, Socialstyrelsens 2021). Hyresvärdar godkänner i vissa fall inte t.ex. bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd som inkomst när blivande hyresgästers betalningsförmåga granskas. Skuldsatta individer godkänns ytterst sällan. Nästan alla fastighetsägare tar en kreditupplysning på blivande hyresgäster (Hyresvärdars krav på blivande hyresgäster, Boverket:2017:30).

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har i rapporten *Diskriminering vid tillhandahållande av hyresbostäder* (Rapport 2021:3) konstaterat att det förekommer uthyrningspolicyer och uthyrningskriterier som kan vara diskriminerande. Det kan bl.a. handla om att höga inkomstkrav i relation till hyran utgör risk för diskriminering, liksom att vissa bidrag och andra ersättningar inte godtas av hyresvärden som inkomst. Det kan också handla om att det ställs krav på svenskt medborgarskap, permanent uppehållstillstånd eller svenskt personnummer.

Kommuner har möjlighet att ställa ut hyresgarantier till hushåll med tillräckligt god ekonomi för att långsiktigt betala hyra men som av olika anledningar inte blir godkända som hyresgäster. Ett statligt bidrag lämnas för varje garanti, men verktyget har inte använts i önskad utsträckning. Kommuner får även lämna ekonomiskt stöd till enskilda för att minska deras kostnader för att skaffa eller inneha en permanentbostad, enligt lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Denna möjlighet inskränker inte de skyldigheter som kommunen har enligt socialtjänstlagen (se föregående avsnitt).

Bostadsbidraget är en inkomstprövad, och därmed en träffsäker, förmån för att nå hushåll med svag ekonomi. Bostadsbidragets inkomstgränser, för prövning av bostadsbidragets storlek, har höjts i flera steg de senaste åren, så även 2020 och 2021.

Åtgärder

Regeringen har den 20 januari 2022 överlämnat propositionen *Ett bättre underlag för åtgärder på bostadsmarknaden* (prop. 2021/22:95) till riksdagen. I denna proposition lämnas förslag som innebär att kraven på den analys som ska ligga till grund för uppgifterna i riktlinjerna får en tydligare inriktning mot bostadsbristen i kommunen.

Utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd – ökad träffsäkerhet och minskad skuldsättning har genomfört en översyn av reglerna för de aktuella förmånerna. Den nuvarande konstruktionen för bostadsbidraget kan ge upphov till både återkrav och skuldsättning. I betänkandet (SOU 2021:101) lämnas förslag som bl.a. syftar till att öka den fördelningsmässiga träffsäkerheten och minska skuldsättningen inom bostadsbidrag. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Utredningen En socialt hållbar bostadsförsörjning (dir 2020:53) har i uppdrag att utreda dels den uppgiftsfördelning mellan stat och kommun som funnits inom bostadspolitiken sedan 1940-talet, dels utreda vissa bostadspolitiska verktyg, och vid behov lämna förslag som ökar deras effektivitet. Syftet med utredningen är att skapa förutsättningar för en socialt hållbar bostadsförsörjning som underlättar situationen för hushåll som har svårt att skaffa en bostad på marknadens villkor. Utredningen ska lämna sitt betänkande i mars 2022.

Socialstyrelsen har i rapporten Förebygga och motverka hemlöshet från 2021 framfört flera framgångsfaktorer för kommunernas arbete med att motverka avhysningar. Regeringen har gett länsstyrelserna fortsatt uppdrag att stötta kommunerna i det arbetet utifrån Socialstyrelsens rekommendationer. Regeringen har även gett Kronofogdemyndigheten i uppdrag att verka för en etablerad samverkan mellan socialtjänst och hyresvärdar i hela landet. Arbetet ska särskilt inriktas på samverkan för att motverka att barn berörs av avhysningar.

C Ge förtur och snabb tillgång till subventionerat boende för behövande barn och deras familjer

Regelverk: Individuell behovsbedömning enligt 4 kap. 1 § SoL. Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Lägesbeskrivning: Ekonomiskt utsatta barnfamiljer möter hinder på bostadsmarknaden, även till subventionerade bostäder. Vissa kommunala verktyg som förturer och hyresgarantier används sällan.

Åtgärder: Utredningen En socialt hållbar bostadsförsörjning (dir. 2020:53) har i uppdrag att bl.a. utreda vissa bostadspolitiska verktyg och vid behov lämna förslag för att öka deras effektivitet.

Regelverk och lägesbeskrivning

Efter en individuell behovsbedömning enligt 4 kap. 1 § SoL avgörs vilken boendeinsats som kan erbjudas.

Enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska varje kommun, om det behövs för att främja bostadsförsörjningen, anordna en kommunal bostadsförmedling. Kommunen får ta ut en avgift för rätten att stå i kö om lägenheterna förmedlas i turordning efter kötid. Ett begränsat antal lägenheter i kön får trots det fördelas enligt ett förturssystem.

Kommuner som äger den mark som det ska byggas bostäder på kan genom markanvisningar ställa krav på förmedlingsprinciper för framtida bostäder. En markanvisning är en överenskommelse mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst av kommunen ägt markområde för bebyggande. Varje kommun som använder sig av verktyget ska anta riktlinjer för markanvisningar. Dessa ska innehålla kommunens utgångspunkter och mål för överlåtelser eller upplåtelser av markområden för bebyggande, handläggningsrutiner och grundläggande villkor för markanvisningar samt principer för markprissättning (lagen [2014:89] om riktlinjer för kommunala markanvisningar).

Det finns även ett bostadsanpassningsbidrag som är ett kommunalt bidrag för att kunna göra anpassningar i hemmet för personer med funktionsnedsättning (lagen [2018:222] om bostadsanpassningsbidrag).

Åtgärder

Regeringen har tillsatt utredningen En socialt hållbar bostadsförsörjning (dir 2020:53), se ovan under B.

D Förhindra att barn placeras på institution samtidigt som man tar hänsyn till vad som är bäst för barnen. Säkerställa att barn flyttas från institutionsvård till närvård eller familjehemsvård av god kvalitet och stödja ett självständigt liv och social integration för dem.

Regelverk: Socialnämnden ansvarar för att barn som vårdas utanför det egna hemmet är trygga och säkra och i övrigt får en god vård.

Lägesbeskrivning: Det råder brist på lämpliga familjehem.

Åtgärder: Utredning barn och unga i samhällets vård (dir. 2021:84) har bl.a. i uppdrag att se hur fler lämpliga familjehem kan skapas. Även flera pågående regeringsuppdrag i syfte att höja kvaliteten i samhällsvården.

Regelverk och lägesbeskrivning

Under 2020 fick 27 300 barn och unga insatser i form av vård utanför det egna hemmet, vilket var omkring 3 800 färre än 2019. Familjehem är den vanligaste placeringsformen. År 2020 placerades 19 400 barn och unga i familjehem. En avgörande faktor för vårdens kvalitet är att familjehemmet är lämpligt för barnet eller den unge. I dag råder det dock brist på familjehem, vilket försvårar socialnämndens arbete med att matcha barnet eller den unge

med familjehemmet. En utredning har tillsatts 2021 för att se över och föreslå åtgärder för hur kvaliteten i vården kan öka när barn och unga placeras i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende (HVB). Av kommittédirektiven framgår att utredaren bl.a. ska analysera hur fler lämpliga familjehem kan tillskapas och hur stödet till familjehem under placeringstiden kan stärkas.

Åtgärder

Socialstyrelsen har i uppdrag att under perioden 2020–2022 genom kunskapshöjande insatser stödja kommunerna i utvecklingen av deras rekryteringsarbete av familjehem, bl.a. genom att tillgängliggöra anpassad information. Myndigheten har också genomfört insatser för att öka kunskaperna hos allmänheten om vad det innebär att vara familjehem, i syfte att öka intresset för ett sådant uppdrag Brist i tillgången till grundläggande samhällstjänster.

1.6 Brist i tillgång till grundläggande samhällstjänster

1.6.1 Behövande barn enligt EU:s rekommendation

Med behövande barn menas enligt Barngarantin personer under 18 år som riskerar fattigdom eller social utestängning. Särskilda former av svårigheter som följande grupper utsätts för bör beaktas: hemlösa barn eller barn som lever i bostäder med allvarliga brister, barn med funktionsnedsättning, barn med invandrarbakgrund, barn med minoritetsbakgrund eller etniskt ursprung (särskilt romer), barn som är i alternativ omvårdnad (särskilt institutionsvård) och barn i otrygga situationer (se punkt 5 a-f). Med barn i otrygga familjesituationer menas enligt definitionen barn som är utsatta för olika riskfaktorer som kan leda till fattigdom eller social utestängning (punkt 3 c).

1.6.2 Behövande barn i svensk kontext

När det gäller barn i otrygga familjesituationer (se punkt 3 c) bör för Sveriges vidkommande särskilt lyftas fram barn som lever med någon förälder med funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, kronisk sjukdom eller missbruksproblematik. Även barn som lever i familjer där det förekommer våld är utsatta. Inte minst gäller detta barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en samlad inriktning för arbetet med att

förebygga och bekämpa våld mot barn under de kommande tio åren (dir 2021:29). Ytterligare en grupp som behöver lyftas fram är barn som tillhör nationella minoriteter och hbtqi. Vidare behöver uppmärksammas asylsökande barn, barn som nyligen invandrat till Sverige från utomeuropeiska länder och ensamkommande barn som har uppehållstillstånd enligt lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå. Barn som saknar nödvändiga tillstånd att vistas i Sverige är också en utsatt grupp. Barn i nu nämnda livssituationer behöver beaktas i varje analys av behövande barn och i de åtgärder som vidtas.

Ensamförsörjande föräldrar och särskilt mödrar, har en ekonomiskt sårbar situation. Detta påverkar barnets förutsättningar att få tillgång till vissa av de grundläggande samhällstjänsterna, t.ex. adekvat boende.

1.6.3 Jämställdhetsperspektiv påverkar barns uppväxtvillkor

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken som är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Utifrån detta mål finns sex delmål.

- En jämn fördelning av makt och inflytande.
- Ekonomisk jämställdhet
- Jämställd utbildning
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- Jämställd hälsa
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Behov av, tillgången till och användningen av grundläggande samhällstjänster ser ofta olika ut för pojkar och flickor, vilket alltid ska beaktas. Därför ska statistik och uppföljning redovisas uppdelat på flickor och pojkar om det inte finns särskilda skäl mot detta och när åtgärder vidtas ska möjligheterna att bidra till de jämställdhetspolitiska målen beaktas.

1.6.4 Några generella faktorer som kan försvåra den faktiska tillgången

Det finns generella faktorer som kan försvåra den faktiska tillgången till grundläggande samhällstjänster. Dessa faktorer kan behöva beaktas t.ex. vid utformningen av åtgärder.

Det finns tidpunkter som är kritiska för tillgången till grundläggande samhällstjänster. Exempel på sådana tidpunkter är:

- Övergången från barn till vuxen i hälso- och sjukvården.
- Övergången från insatser för barn och unga till insatser för vuxna inom socialtjänsten.
- Tid efter att barns placering utanför det egna hemmet upphör.
- Övergången från gymnasiesärskolan till arbetslivet.
- Sommarlov, juledighet och övriga skollov.
- Tid mellan stadigvarande boenden, eller perioder av hemlöshet.

En riskfaktor för social utestängning hos barn är att svårigheter upptäcks för sent i barnets liv. I betänkandet Hållbar socialtjänst (SOU 2020:47) lyfts det förebyggande arbetet fram som en ny riktning för det sociala arbetet.

Förutsättningar för tidig upptäckt finns även inom hälso- och sjukvården och tandvården. Barnhälsovården når i stort sett alla små barn i Sverige med sitt arbete för att främja hälsa, förebygga sjukdomar och utjämna skillnader i hälsa – samma mål som även tandvården arbetar mot. I Socialstyrelsens nya nationella riktlinjer om tandvård för barn och vuxna, finns särskilda rekommendationer om att främja barns munhälsa.

Brist på samverkan lyfts fram som en försvårande faktor i arbetet med att säkerställa barns behov och rättigheter. Trots att det finns reglerat att samverkan ska ske, exempelvis kring en samordnad individuell plan (SIP), sker detta för sällan. Detta är därför ett utvecklingsområde som berör de flesta aktörer runt barn.

En annan faktor som kan påverka den faktiska tillgången av grundläggande samhällstjänster är förekomst av diskriminering. Enligt en rapport från Diskrimineringsombudsmannen (DO) kan socialsekreterares föreställningar om kön, ålder, etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning påverka tillgången till socialtjänstens insatser. Det kan handla om att socialtjänsten inte gör en bedömning utifrån den enskilda situationen utan att bedömningen grundar sig i eller påverkas av föreställningar om vissa grupper när det gäller insatser till barn och unga (Skillnader som kan utgöra risk för diskriminering, 2021 DO).

Hindrande faktorer kan även vara att enskilda och familjer saknar kunskap om att tjänsterna finns eller att det finns en rädsla eller misstro mot myndigheter. Det kan även finnas barriärer som försvårar för enskilda att bli mottagen, exempelvis upplevd byråkrati, eller krav på digital inloggning.

Tjänsternas tillgänglighet kan variera geografiskt. I vissa områden kan täckningen på tjänsterna vara låg. Väntetider inom hälso- och sjukvården förekommer och varierar geografiskt. Det gäller exempelvis väntetider till första linjens vård, till barn- och ungdomspsykiatri, behandling för vissa kroniska sjukdomar och till akutmottagningar.

Behoven hos barn som anhöriga och barn som tar ansvar för någon närstående har uppmärksammats alltmer under senare år. Barn som växer upp i familjer med missbruk, psykisk ohälsa, våld, allvarlig sjukdom eller dödsfall löper större risk för negativa konsekvenser vad gäller deras hälsa, skolgång och framtida arbetsliv. Se vidare [Barn som anhöriga - Kunskapsguiden](#).

1.6.5 Förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter, ett mål hälsosam mat per skoldag - område 7

Med utgångspunkt i kartläggningen av den faktiska tillgången till grundläggande samhällstjänster per område i avsnitt 1.5 kan det konstateras att det finns vissa områden inom vilka barn inte får eller riskerar att inte - helt eller delvis - få faktiskt tillgång. Detta trots att Sverige i de flesta fall erbjuder tjänsterna kostnadsfritt. Dessa sammanfattas områdesvis nedan.

Barn som inte är inskrivna i förskola eller pedagogisk omsorg

En grupp barn som kan vara särskilt utsatta (riskera social utestängning) är de barn som inte är inskrivna i vare sig förskolan eller pedagogisk omsorg. I betänkandet Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67) framgår att år 2019 var det ca. 15 800 i åldern 3 – 5 år som inte var inskrivna i förskola eller pedagogisk omsorg. Bland dessa är barn med svag socioekonomisk bakgrund överrepresenterade. Barn med vårdnadshavare som har låg utbildning och barn från hem där ingen eller endast en vårdnadshavare förvärvsarbetar är i lägre grad inskrivna i förskola än barn med två förvärvsarbetande vårdnadshavare. Även barn med utländsk bakgrund, särskilt utrikesfödda barn, är överrepresenterade bland de barn som inte är inskrivna i förskolan.

Unga som varken arbetar eller studerar

I Sverige finns det cirka 18 000 unga mellan 15–19 år som varken arbetar eller studerar. Bland elever med föräldrar med eftergymnasial utbildningsnivå var andelen som går ut årskurs 9 med gymnasiebehörighet 93 procent, år 2020. Motsvarande siffra bland dem vars föräldrar endast har gymnasial

respektive förgymnasial utbildningsnivå är 81 respektive 51 procent. Bland elever födda i Sverige går 90 procent ut årskurs 9 behöriga till gymnasiet och 78 procent tar gymnasieexamen inom fyra år efter påbörjad utbildning. Motsvarande siffror för elever födda utanför Europa är 58 respektive 36 procent. Att insatserna sätts in tidigt och förebyggande är viktigt för att motverka att en ung person hamnar i ett utanförskap och behöver hjälp av samhället i ett senare skede i livet (Stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2021). Unga personer med funktionsnedsättning är också överrepresenterade bland dem som varken arbetar eller studerar (Ett långvarigt utanförskap, MUCF 2020).

Barn med funktionsnedsättning i skola och förskola

Vissa elever med funktionsnedsättning riskerar att skolan inte stödjer dem tillräckligt så att de får samma förutsättningar som andra elever att lyckas i skolarbetet. Det kan handla om att skolan inte gör tillräckliga anpassningar utifrån funktionsnedsättningen eller att personalen saknar tillräcklig kunskap (Myndigheten för delaktighet [2017]. Kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar allmänna kommentar nr 4 om rätten 6 till inkluderande utbildning). Att på nationell nivå värdera hur det svenska skolsystemet fungerar för elever med funktionsnedsättning är inte möjligt eftersom det inte samlas in uppgifter om funktionsnedsättning i skolstatistiken. Av skollagen framgår dock att elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Också i förskolan behöver barn med funktionsnedsättning få det stöd som behövs så att de får en utbildning av god kvalitet utifrån sina individuella förutsättningar. Utbildningen ska vara tillgänglig och likvärdig för alla, oavsett funktionsförmåga.

Placerade barn har avbrott i skolgången

En fungerande skolgång är en av de viktigaste faktorerna för barnets eller den unges utveckling och avgörande för barnets framtidsutsikter. Samtidigt är det vanligt med avbrott i skolgången när det gäller barn som vårdas utanför det egna hemmet eller vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare.

Socioekonomisk utsatta barn har sämre läskunskaper

Utifrån alla stora undersökningar av läsning bland skolelever kan konstateras att det finns ett samband mellan hur bra eleverna läser och deras familjers socioekonomiska status (Fredriksson & Taube, 2012). PISA och PIRLS-mätningarna visar också detta samband. Den bristande jämlikheten är en utmaning i den svenska skolan och påverkar elevers läskunskaper.

Socioekonomiskt utsatta grupper av barn har lägre tillgång till kulturskolan

Uppgifter från Statens kulturråd och SCB tyder på att barn och unga med föräldrar som har en längre utbildning är överrepresenterade i kulturskolan. Vidare bedöms det även vara en låg andel barn och unga med utländsk bakgrund som deltar i kulturskolan.

1.6.6 Hälsa- och sjukvård – område 8

Socioekonomiskt utsatta barn har sämre tillgång till hälso- och sjukvård

Barn som lever i socioekonomisk utsatthet löper högre risk att skrivas in på sjukhus än andra barn. Dessa barn har sämre hälsa och tandhälsa även i vuxen ålder och sämre förutsättningar för lärande, arbete och en egen inkomst (Kommissionen för jämlik hälsa, delbetänkandet Det handlar om jämlik hälsa – Utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete [SOU 2016:55]). Detta tyder på att dessa barn inte alltid har tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård i den utsträckning som lagstiftningen ger möjlighet till.

Sämre tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård för placerade barn

Forskningen visar att de barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet har betydligt fler hälsoproblem och större behov av hälso- och sjukvård och tandvård än andra jämnåriga. Särskilt vårdbehov kopplat till psykiatriska tillstånd är vanligt förekommande i målgruppen. Undersökningar visar att det också är vanligt med avbrott i skolgången. Motsvarande problem gäller även för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Trots sämre hälsoläge, erbjuds inte alltid placerade barn de hälsoundersökningar som de har rätt till och tandundersökningar ges i mindre omfattning (www.kunskapsguiden.se).

1.6.7 Hälsosam kost – område 9

Socioekonomiskt utsatta barn har sämre förutsättningar för hälsosam kost

Livsmedelsverket senaste matvaneundersökning 2016 – 2017, gjordes bland elever i årskurserna 5 och 8 i grundskolan samt årskurs 2 på gymnasiet. Undersökningen bekräftar att det finns socioekonomiska skillnader i matvanor och hälsa. Var femte elev har övervikt eller fetma och det är vanligare bland barn till föräldrar med låg utbildningsnivå och/eller lägre inkomst. Dessa barn äter mindre grönsaker och fisk och dricker mer läsk än barn till högutbildade föräldrar. En särskilt utsatt grupp är ungdomar i gymnasieåldern som inte går på gymnasiet.

En kartläggning visar att färre än 15 procent av högstadie- och gymnasieskolorna erbjuder frukt och grönsaker utöver skollunchen.

Nära hälften av högstadieskolorna uppmuntrar elever att ta med frukt eller grönsaker till skolan. Motsvarande andel gymnasieskolor är 24 procent. Det är också mindre vanligt att skolor med svaga socioekonomiska förutsättningar uppmuntrar eleverna att äta mer frukt och grönt och ta med frukt hemifrån. Det faktum att skolor med starka socioekonomiska förutsättningar oftare uppmuntrar eleverna att ta med frukt riskerar att öka de socioekonomiska skillnaderna och kan på så sätt motverka skolans kompensatoriska arbete. Att främja frukt och grönsaker anges inte specifikt i skolans uppdrag men att be föräldrar skicka med frukt har diskuterats då det kan strida mot skollagens krav på en avgiftsfri skola. Socioekonomiskt svaga grupper, såsom barn till föräldrar som är arbetslösa och/eller lever i utanförskap, har sämre förutsättningar att själva ta med frukt till skolan och matsäck vid utflykter (L 2021 nr 07 - Matutbudet i ungdomars vardag, livsmedelsverket.se)

De socioekonomiska skillnaderna syns även med avseende på amning. Det finns en högre andel helammande i socioekonomiskt starka familjer. Amningen lyfts allt oftare som mycket viktig prevention för att hindra övervikt och fetma längre fram i livet.

1.6.8 Adekvata bostäder – område 10

Barn i familjer i olika utsatta situationer kan sakna tillgång till adekvata bostäder

Barn i ekonomiskt utsatta familjer har svårigheter att få en adekvat bostad. Ett exempel på en utsatt grupp är de kvinnor som befinner sig i akut hemlöshet till följd av våld i en nära relation. Många kvinnor och barn har efter vistelsen i skyddat boende svårt att få hjälp med att komma till ett stadigvarande boende. Återplacering i skyddat boende eller tillfälliga boendelösningar som vandrarhem eller hotell är inte ovanliga (Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende [SOU 2017:112]). Detta bekräftas i en rapport från Socialstyrelsen 2022 om utredningar av vissa skador och dödsfall. Ett annat exempel är barn som har uppehållstillstånd enligt lagen om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå som riskerar kortsiktiga och otrygga boendelösningar. Barn till föräldrar som blivit uppsagda från sin bostad befinner sig i en utsatt situation som riskerar att förvärras om det leder till att familjen avhyses (Hemma, ett metodstöd för vräkningsförebyggande arbete, Kronofogden/länsstyrelsens 2020, www.kunskapsguiden.se/hemloshet).

1.7 Behövande barn i Sverige

1.7.1 Inledning

Med utgångspunkt i de brister som identifierats, kan det konstateras att det finns gemensamma och delvis överlappande omständigheter som gör att barn inte får full tillgång till de grundläggande samhällstjänster som lyfts fram i Barngarantin. Det handlar bl.a. om barn som är ekonomiskt utsatta, barn som lever i inadekvata bostäder, har osäkra boendeförhållanden eller lever i hemlöshet, barn som är socioekonomiskt utsatta, barn med funktionsnedsättningar och barn som är placerade utanför det egna hemmet. Nedan följer en genomgång av dessa grupper och ett försök till att uppskatta hur många barn som kan finnas inom respektive grupp.

1.7.2 Barn som är ekonomiskt utsatta

Barn som lever i ekonomiskt utsatta hushåll kan vara mer sårbara när det gäller att få tillgång till grundläggande samhällstjänster. Det finns olika sätt att mäta ekonomisk utsatthet på. Enligt SCB levde 2019 cirka 208 000 barn i ekonomisk utsatthet dvs. med en låg relativ ekonomisk standard. Denna

definieras som att barn lever i en familj som har en disponibel inkomst under 60 procent av medianen för befolkningen (SCB ULF/EU-SILC).

Rädda barnen kommer fram till liknande siffra i sin 15:de rapport om barnfattigdom i Sverige. Enligt rapporten levde nästan 200 000 barn i ekonomisk utsatthet år 2019. Denna definieras utifrån ett sammansatt mått av familjer med relativt låg inkomststandard och barn i familjer som beviljats försörjningsstöd. Av rapporten framgår barnfattigdomen enligt denna definition minskar bland barn i familjer med utländsk bakgrund och barn till ensamstående föräldrar. Men samtidigt ökar klyftorna mellan dessa grupper och de grupper i samhället som har en bättre levnadsstandard. De senaste åren har antalet barn i hushåll med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, det vill säga bistånd i 10 månader eller mer, ökat. En grupp med hög ekonomisk sårbarhet är barn till ensamstående föräldrar där 20 procent var ekonomiskt utsatta. Hälften av alla barn som har både utländsk bakgrund och en ensamstående förälder lever i relativ ekonomisk fattigdom år 2019. Detta kan jämföras med 1,2 procent av de barn som har sammanboende föräldrar med svensk bakgrund (Rädda barnens årsrapport 2021).

1.7.3 Barn som lever i inadekvata bostäder, har osäkra boendeförhållanden eller lever i hemlöshet

Sedan 2018 har antalet barn som berörts av en vräkning, i bemärkelsen att någon av deras föräldrar blivit avhysta från sin bostad, ökat med undantag för 2020. Under 2021 berördes 572 barn av vräkningar (Kronofogden).

Många barn bor också trångt idag vilket bl.a. hindrar dem från att ta hemkompisar och försvårar skolarbetet (SCB, Boendesituation bland gymnasieelever. Större andel trångbodda bland gymnasieelever som ej var behöriga till gymnasieskolan).

Socialstyrelsen kartlägger hemlösheten i Sverige. Den senaste kartläggningen genomfördes under en mätvecka år 2017. Dessförinnan har kartläggningar genomförts 2011 och 2005. Av 33 000 personer som befann sig i hemlöshet under mätveckan 2017 uppgav 11 167 att de var föräldrar. Antalet hemlösa föräldrar har inte förändrats nämnvärt sedan 2005. Ungefär 1 100 barn bodde stadigvarande med en akut hemlös förälder och minst 890 växelvis med en akut hemlös förälder. Se vidare i Socialstyrelsens rapport Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär.

1.7.4 Barn som är socioekonomisk utsatta

Den socioekonomiska utsattheten har ökat i Sverige sedan 1990-talet. Med socioekonomisk utsatthet menas här att bo i ett ekonomiskt utsatt hushåll i kombination med faktorer kopplat till utbildning, position på arbetsmarknad eller boendesituation. Segregationen är mest märkbar i storstädernas förortsområden men förekommer även i små och medelstora städer. I områden med socioekonomiska utmaningar levde över 50 procent i åldersgruppen 0–19 år i ett hushåll med låg ekonomisk standard år 2018. Motsvarande andel i övriga områden var 14 procent (SCB).

Föräldrar till barn i områden med socioekonomiska utmaningar deltar i lägre grad i föräldraskapsstöd, både individuellt och i grupp. Det gäller även vid graviditet och under småbarnsåren.

Av befolkningen 16 år och äldre som bor i områden med socioekonomiska utmaningar bor 15 procent i hushåll med fler än två boende per sovrum. I övriga områden är 4 procent trångbodda enligt samma definition. Personer födda utanför Europa är i högre grad trångbodda än såväl inrikes födda som födda i Europa utom Sverige. I områden med socioekonomiska utmaningar är 30 procent av de födda utanför Europa trångbodda (SCB).

Områden med socioekonomiska utmaningar beskrivs som geografiskt avgränsade områden som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status och där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Dessa områden motsvarar sammanlagt endast 0,02 procent av Sveriges geografiska yta och befolkningmängden i områdena är omkring 550 000 personer, vilket motsvarar ungefär 5 procent av Sveriges befolkning (definition av Polismyndigheten).

1.7.5 Barn med funktionsnedsättningar

Med funktionsnedsättning menas en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Denna nedsättning kan uppstå till följd av sjukdom, annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada (Socialstyrelsens termbank).

Vart femte barn har i Sverige en funktionsnedsättning, 22 procent. Den vanligaste funktionsnedsättningen är allergi eller astma. Även dyslexi och dyskalkyli samt ADHD och autism är förhållandevis vanliga (SCB).

Även om inte alla barn med någon funktionsnedsättning behöver stöd, är gruppen överrepresenterad när det gäller att inte fullt ut få tillgång till grundläggande samhällstjänster.

Barn i Sverige har i allmänhet en god hälsa. Däremot är utveckling oroande när det gäller barns psykisk hälsa. När statistiken sedan delas upp i olika bakgrundsvariabler går det att se att barn och unga med funktionsnedsättning upplever psykosomatiska symtom i högre utsträckning än barn och unga utan funktionsnedsättning. De är även utsatta i högre utsträckning för mobbing och ofrivillig ensamhet, liksom utsatthet på nätet. De känner vidare mer otrygghet och stress av skolarbetet. (Skolbarns hälsovanor, Folkhälsomyndigheten 2018). Barn med funktionsnedsättning har en förhöjd risk att utsättas för alla former av våld och övergrepp (Våld mot barn, en nationell kartläggning, 2017, Stiftelsen allmänna barnhuset).

Barn och unga med funktionsnedsättningar har även mindre aktiv fritid (Aktiv fritid, 2020, Myndigheten för delaktighet). Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan ha stora svårigheter att samordna kontakter och insatser för barnet. Upplevd trötthet, sömnbesvär och ängslan, oro och ångest är vanligare bland vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning än bland andra vårdnadshavare.

1.7.6 Barn som är placerade utanför det egna hemmet

År 2020 var 27 300 barn placerade utanför det egna hemmet. En majoritet av dessa var placerade i familjehem. Placerade barn riskerar att få avbrott i skolgången och inte tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård i den utsträckning som de behöver. Detsamma gäller barn som vistas tillsammans med en förälder i skyddat boende. För att barnet ska få sina behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodosedda, behöver socialnämnden exempelvis samarbeta med hälso- och sjukvården så att insatserna blir samordnade. Den region där barnet befinner sig ska erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård när sådan behövs.

1.8 Barns delaktighet

Vid ett beslut eller en åtgärd som visar sig ha konsekvenser för ett barn ska barnets intressen uppmärksammas och övervägas särskilt. Barn ska kunna komma till tals vid alla beslut som rör dem. Det finns bestämmelser om barnets bästa bl.a. i SoL och LSS. Barnets intressen ska uppmärksammas och övervägas särskilt. Det tillhör barnets rättigheter att vara delaktig och bli

lyssnad på i frågor som rör henne eller honom. Barn vill vara delaktiga i beslut som rör dem själva. Delaktighet förutsätter dialog mellan barn och vuxna. Barn som har en funktionsnedsättning behöver information om funktionsnedsättningen. De vuxna behöver veta hur barnet förstår sin funktionsnedsättning och hur barnet uppfattar sig själv och andra i sin omgivning. Väsentligt är även att få reda på barnets intressen, hopp och förväntningar liksom eventuell oro, rädsla och ilska (www.kunskapsguiden.se).

I enlighet med bedömningarna i propositionen Med unga i fokus (prop. 2013/14:191) bör alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år ha ett ungdomsperspektiv med utgångspunkt i ungdomars rätt att komma i åtnjutande av de mänskliga rättigheterna så som de uttrycks i grundlagarna och i Sveriges konventionsåtaganden på området. Ett ungdomsperspektiv innebär att ungdomar ska få utöva sina mänskliga rättigheter, betraktas som en mångfald av individer, stödjas att bli självständiga och ha möjligheter att vara delaktiga och ha inflytande.

Barnombudsmannen har till uppgift att företräda barns och ungas rättigheter och intressen mot bakgrund av Sveriges åtagande enligt barnkonventionen. Myndigheten ska även inom sitt verksamhetsområde samla kunskap och sammanställa statistik om barns och ungas levnadsvillkor.

Statistiska centralbyrån gör undersökningar av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) och har sedan 2001 återkommande intervjuat barn 10 – 18 år (sedan 2015, 12-18 år) kring deras levnadsförhållanden inom områdena ekonomi, fritid, hälsa, hjälpa till hemma, relationer, skola och trygghet. Undersökningen genomförs inom ramen för Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Svaren på frågorna kan även kopplas till uppgifter från barnens föräldrar, t.ex. föräldrarnas yrke, utbildning och hur familjen bor. Vidare kan svaren på frågorna redovisas uppdelade efter barn med respektive utan funktionsnedsättning. Ett antal regeringsuppdrag har haft fokus på att inhämta barns synpunkter på t.ex. familjehemsvården. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) gör återkommande intervjuer med barn som är placerade bl.a. på HVB.

Folkhälsomyndighetens genomför återkommande en studie om skolbarns hälsovanor. Den senaste genomfördes 2017/2018 och har därefter rapporterats. Nästa studie genomförs 2021/2022 med beräknad tid för

rapportering våren 2023. Studien tittar främst på hur barns och ungas livsvillkor, levnadsvanor och hälsa utvecklats över tid samt vilka skillnader finns mellan flickor och pojkar. Undersökningen vänder sig till 11-, 13- och 15-åringar och är jämförbar över tid. I enkäten finns bl. a. tre frågor om funktionsnedsättning.

Barnkonventionsutredningen (SOU 2020:63) har konstaterat att bestämmelserna i lagstiftningen om barnets rätt att uttrycka sin åsikt och få den beaktad i den praktiska tillämpningen samt vilken innebörd bestämmelserna ges inom olika rättsområden inte fått fullt genomslag. Det fortsatta transformeringsarbetet av barnkonventionen är därför centralt för att säkerställa att principen får genomslag i den praktiska tillämpningen.

I det pågående satsningen om ett kunskapslyft för barnets rättigheter har statliga myndigheter i uppdrag att utveckla sitt arbete med den praktiska tillämpningen av barnets rättigheter och barnkonventionen. Barnombudsmannen har i uppdrag att erbjuda stöd till myndigheterna och länsstyrelserna har i uppdrag att erbjuda stöd till kommuner och regioner på samma vis. I den här satsningen är stödet om hur barn kan göras delaktiga centrala.

Genom myndighetsuppdrag kan regeringen inhämta kunskap om barns syn och åsikter om sin vardag och hur deras rättigheter tillgodoses. När det gäller implementering av denna handlingsplan kommer sådana riktade regeringsuppdrag att övervägas i syfte att involvera barnen på det sätt som rekommendationerna kräver.

1.9 Kommunikation av den nationella handlingsplanen

Det är viktigt att barn och deras familjer får kunskap om sina rättigheter och att de har rätt till grundläggande samhällstjänster. Det behöver säkerställas att informationen om den nationella handlingsplanen når ut till de grupper som handlingsplanen i första hand riktar sig till. Aktörer som behöver involveras i implementeringen är berörda myndigheter, barnrättsorganisationer, företrädare för kommuner, regioner och län.

1.10 Ram för implementering

Ramen utgörs av befintliga nationella strategier och mål med bäring på Barngarantin (se under avsnitt 1.1).

Under implementeringstiden kommer det inrättas en eller flera permanenta referensgrupper och en kontinuerlig dialog ske med barnrättsorganisationer. Även barn kommer att involveras (se under avsnitt 1.8).

Vid utarbetandet av denna handlingsplan har det hållits två referensgruppsmöten med företrädare för myndigheter, barnrättsorganisationer, företrädare för kommuner, regioner och län.

1.11 Kvantitativa och kvalitativa mål

Enligt Barngarantin ska medlemsstaterna sätta upp kvalitativa och kvantitativa mål som ska ha uppnåtts till 2030. Om möjligt ska även delmål som ska ha nåtts till 2025 sättas upp. Följande mål kommer att följas upp under 10-årsperioden:

1. Andel barn i socioekonomiskt utsatta familjer som går i förskola ska öka.
2. Andelen barn som går ut gymnasiet med godkända betyg ska öka.
3. Barn med funktionsnedsättning ska i högre utsträckning få det stöd som behövs för likvärdig möjlighet till utbildning och i övrigt jämlika levnadsvillkor.
4. Andelen barn i socioekonomiskt utsatta familjer som tar del i idrott och kulturella aktiviteter ska öka.
5. Andelen barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd ska minska.
6. Placerade barn ska få ökad tillgång till utbildning och hälso- och sjukvård inklusive tandvård.
7. Andel familjer i socioekonomisk utsatthet som tar del av mödrahälsovård (MVC) och barnhälsovård (BVC) ska öka.
8. Antal barn som berörs av avhysning ska minska.
9. Andelen barnfamiljer med en orimlig boendelösning (trångboddhet i kombination med ansträngd boendeekonomi) ska minska.
10. Antalet barn som befinner sig i hemlöshet ska minska

1.12 Åtgärder

I bilaga 3 presenteras pågående åtgärder inom de olika delområdena. Under implementeringstiden ska dessa åtgärder följas upp. Därutöver bör fokus för nya åtgärder finnas inom bl.a. följande områden under den kommande 10-årsperioden:

- Tidig upptäckt genom förebyggande arbete i hälso- och sjukvård, skola och socialtjänst.
- Stärkt samverkan på alla nivåer i verksamheter när det gäller barn.
- Satsningar i områden med socioekonomiska utmaningar.
- Ökad fördelningsmässig träffsäkerhet och minskad skuldsättning inom bostadsbidraget.
- Stärkt socialt hållbar bostadsförsörjning.

1.13 EU-finansiering

Europeiska socialfonden+ (ESF+) för programperioden 2021–2027 medfinansierar projekt för bl.a. sysselsättning och kompetensutveckling. ESF+ ska även bidra till att främja social integration av människor som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning, inklusive barn. I förslaget till nationellt socialfondsprogram ingår insatser för barn (6–18 år) i ekonomisk utsatthet som syftar till att stärka deras skolgång, skapa meningsfull fritid och inkludera dem i en social gemenskap. Enligt programförslaget kan insatser också göras för att öka möjligheten till arbete eller studier, exempelvis insatser för unga (från 13 år) som riskerar studieavbrott eller uppsökande och motiverande insatser för unga som varken arbetar eller studerar.

Bilaga 1 Insamling av data, uppföljning och utvärdering

Enligt Rådets rekommendation ska den nationella handlingsplanen innehålla kvalitativa och kvantitativa mål som ska uppnås när det gäller behövande barn. Handlingsplanen ska även innehålla en nationell ram för datainsamling, övervakning och utvärdering av rekommendationen, vilka även ska vara tillämpbar på regional och lokal nivå. Denna ram syftar även till att bidra till den EU gemensamma övervakningsramen. I denna bilaga redovisas en första genomgång av datakällor som kan ligga till grund för uppföljningen samt identifierade brist i tillgången till data. Utöver nationella data finns även internationella undersökningar vilka kan utgöra viktiga källor för eller komplement till den nationella uppföljningen. Se även 1.6.3 om statistik och uppföljning uppdelat på flickor och pojkar. Närmare om statistikuppgifter finns i bilaga 4.

Skola och utbildning – område 7

Skolverket ansvarar för Sveriges officiella statistik om skolväsende och barnomsorg. Skolverket samlar in uppgifter och redovisar statistik om barn, elever, personal, kostnader och utbildningsresultat, se vidare [statistik om förskola, skola och vuxenutbildning - Skolverket](#). Skolverket ansvarar även för den svenska insamlingen inom ramen för PISA-studien och PIRLS.

SKR har tagit fram Strategi för Hälsa vilken innefattar målområden och indikatorer för uppföljning kopplat till barns hälsa, utbildning och fritid, se vidare [Strategi för hälsa, SKR](#). Indikatorerna i strategin finns samlade och tillgängliga i databasen [Kolada](#).

MUCF redovisar statistik om unga som varken arbetar eller studerar. Statistiken är unik och bygger på registerdata över hela befolkningen i åldern 16–29 år.

Skolbarns hälsovanor har genomförts sedan 1985 bland 11-, 13- och 15-åringar i Sverige. Undersökningen är internationell och genomförs i samarbete med Världshälsoorganisationen (WHO), se vidare [Skolbarns hälsovanor – Statistik, Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](#).

Statens kulturråd via Kulturskolecentrum redovisar statistik om barn och ungas deltagande i kommunala kulturskolor, se vidare ([Statistik, kulturradet.se](#)).

SCB och Delegationen mot segregation har utvecklat statistik för att mäta och följa segregationen i Sverige, se vidare [Statistik och uppföljning - Delmos](#).

Hälso- och sjukvård – område 8

Socialstyrelsens årliga Lägesrapport för olika områden inom hälso- och sjukvård och socialtjänst redovisar statistik kring barns situation inom bl.a. den social barn- och ungdomsvården, ekonomiskt bistånd och hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.

Folkhälsomyndigheten och SKR har återkommande tagit fram Öppna jämförelser inom folkhälsoområdet. Det är indikatorbaserade rapporter som visar jämförelse av folkhälsan mellan regioner och mellan kommuner och som speglar hälsoutfall men också bakomliggande faktorer som påverkar hälsan, exempelvis utbildning, sysselsättning och trygghet, samt levnadsvanor (Öppna jämförelser folkhälsa 2019, Folkhälsomyndigheten).

Hälsosam kost – område 9

Livsmedelsverket gör regelbundet nationella kartläggningar av måltider i bl.a. förskolan i kommunala verksamheter, se vidare [Fakta - Förskolans och skolans måltider \(livsmedelsverket.se\)](#).

I undersökningen Skolbarns hälsovanor (se ovan) ställs frågor om kost- och måltidsvanor.

Adekvata bostäder – område 10

Socialstyrelsens Nationell hemlöshetskartläggning som genomförs vart 6:e år innefattar barn som upplever hemlöshet.

Kronofogden redovisar årligen statistik om avhysning där barn är berörda, se vidare [Statistik om vräkningar, Kronofogden](#).

Försäkringskassan ansvarar för och redovisar statistik om bostadsbidrag till barnfamiljer, se vidare [Banner - Vilka får bostadsbidrag? \(forsakringskassan.se\)](#).

Boverket genomför en bostadsmarknadsenkät ([Öppna data - Boverkets bostadsmarknadsenkät - Boverket](#)) samt en bostadsbristkartläggning. SCB redovisar vidare statistik kring boende och bl.a. kring trångboddhet. I SCB:s

ULF/SILC undersökning ställs även frågor kring boendeförhållanden vilken också för vissa frågor är jämförbar mellan EU:s medlemsländer. Ett antal kommuner och särskilt storstäderna, genomför egna kartläggningar kring boendesituationen för bl.a. barnfamiljer.

Sektorsövergripande barnstatistik

Staten och SKR har utvecklat Kommun- och regiondatabasen Kolada vilken innehåller detaljerad statistik och nyckeltal kring kommunal och regional verksamhet. Nyckeltalen bygger på data från bl.a. från ett stort antal myndigheter såsom Statistiska centralbyrån, Valmyndigheten, Bolagsverket, Skolverket och Brottsförebyggande rådet.

Statistiska centralbyrån gör undersökningar av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF), se ovan, vilken bl.a. innefattar områdena ekonomi, fritid, hälsa, hjälpa till hemma, relationer, boende, skola och trygghet.

MUCF genomför även är en enkät för kommuner och regioner (LUPP) som vill få kunskap om hur unga (inklusive barn 13 – 16 år och 16–19 år) har det, hur de mår och vad de tycker om att leva på sin bostadsort. Frågorna omfattar områdena fritid, skola, familjen, hälsa, trygghet, samhälle och demokrati, arbete och framtid.

Även ideella organisationer genomför själva eller i samarbete med bland annat SCB olika typer av kvalitativa och kvantitativa undersökningar riktade till barn eller barnfamiljer. Det kan t.ex. nämnas Rädda barnens återkommande rapport Barnfattigdomen i Sverige, se vidare [Barnfattigdom i Sverige - Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](http://raddabarnen.se)

Identifierade brister i statistiken

De brister i statistiken som identifierats rör framför allt möjligheten att koppla barns och barnfamiljers tillgång till olika typer av välfärdstjänster till information om socioekonomiska faktorer såsom inkomst, utbildning och geografi. Detta rör bl.a. barns tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård samt barnfamiljers boendesituation och barnfamiljer som vräks.

Statistik saknas också i stor utsträckning kring barn med en funktionsnedsättning samt kring placerade barns tillgång till olika typer av välfärdstjänster.

Slutligen noteras att det inte är möjligt att redovisa statistik för grupper av barn som tillhör en nationell minoritet eller identifieras sig som hbtqi-person.

Bilaga 2 Övergripande ramverk för mål och uppföljning

I tabellen nedan redovisas ett utkast till mall för ett ramverk för mål och uppföljning av handlingsplanen, inklusive ett antal preliminära målformuleringar och exempel på indikatorer. Ramverket bör vidare innehålla uppgifter om bl.a. berörda aktörer, periodicitet för uppföljningen, detaljerad definition av huvudindikator och eventuell delmålsindikator samt om dessa kan redovisas på regional och lokal nivå, kompletterande och/eller kontextuella indikatorer, statistikällor, identifierade luckor i statistiken samt åtgärder för datainsamling.

Tabell Ramverk för mål och uppföljning

Målformulering (Policy measure)	Mål 2030	Kvantitativa indikatorer	Berörda aktörer
7. Förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter			
Andel barn i socioekonomiskt utsatta familjer som går i förskola ska öka (7a)		Andel inskrivna barn (1-5 år) i förskolan, efter föräldrars utbildningsnivå (Skolverket)	Kommun och staten
Andelen barn som går ut gymnasiet med godkända betyg ska öka (7b, c)		Studieresultat för elever med avgångsbetyg efter program och inriktning efter föräldrars utbildningsnivå (Skolverket)	Kommun och staten
Barn med funktionsnedsättning ska i högre utsträckning få det stöd som behövs för likvärdig möjlighet till utbildning och i övrigt jämlika levnadsvillkor (7d)		Källor: Barn-Ulf, Myndigheten för delaktighet, Folkhälsomyndigheten, Specialpedagogiska skolmyndigheten	Kommun, region och staten
Andelen barn i socioekonomiskt utsatta familjer som tar del i idrott och kulturella aktiviteter ska öka (7k)		Indikatorer från Barn-ULF (SCB)	Kommun, staten, civila samhället

Andelen barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd ska minska (7)		Andel barn i hushåll med ekonomiskt bistånd under minst 10 månader under ett år (Socialstyrelsen)	Kommun och staten
8. Hälso- och sjukvård			
Placerade barn ska få en ökad tillgång till utbildning och hälso- och sjukvård inklusive tandvård (8a)		Saknas	Region, kommun och staten
Andel familjer i socioekonomisk utsatthet som tar del av MVC och BVC ska öka (8a)		Saknas	Region
10. Adekvata bostäder			
Antal barn som berörs av avhysning ska minska (10a, b, c)		Barn berörda av verkställd avhysning (Kronofogden)	Kommun
Andelen barnfamiljer med en orimlig boendelösning (trångboddhet i kombination med ansträngd boendeekonomi) ska minska (10a, b, c)		Andel barnfamiljer med en orimlig boendelösning enligt Boverkets mått på bostadsbrist	Kommun (staten)
Antalet barn som befinner sig i hemlöshet ska minska (10a, b, c)		Antal barn i någon av de fyra hemlöshetssituationerna uppskattade genom nationella eller lokala kartläggningar	Kommun, staten

Område 7 - I syfte att garantera behövande barn faktisk och fri tillgång till förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter och ett mål hälsosam mat per skoldag uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder:

Rekommendationer	Typ av åtgärd	Åtgärder	Tid
7a Kartlägga och ta itu med ekonomiska och icke-finansiella hinder för deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter.	Regeringsuppdrag	Tidiga och samordnade insatser (U2017/01236 och U2020/00363)	01-jun-23
7a Kartlägga och ta itu med ekonomiska och icke-finansiella hinder för deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter.	Lagstiftning	Lagradsremiss beslutad den 27 januari 2022 om Förskola för fler barn	
7 a. Kartlägga och ta itu med ekonomiska och icke-finansiella hinder för deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter.	Utredning	Ett fönster av möjligheter - stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112) och Ds 2020:16. Beredning pågår.	
7a Kartlägga och ta itu med ekonomiska och icke-finansiella hinder för deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter.	Utredning	Utredning (dir. 2021:101) om utökad rätt till utbildning i fritidshem	03-nov-23
7b Vidta åtgärder för att förebygga och minska andelen som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, återengagera barn som riskerar att avbryta eller redan har avbrutit skolgången eller yrkesutbildningen.	Regeringsuppdrag	Stödja de aktörer som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar (Regleringsbrev 2022 till MUCF).	01-apr-23
7b Vidta åtgärder för att förebygga och minska andelen som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, återengagera barn som riskerar att avbryta eller redan har avbrutit skolgången eller yrkesutbildningen.	Överenskommelse med SKR	Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har nu tecknat en överenskommelse om delfinansiering av projektet Uppdrag fullföljd utbildning som syftar till att öka andelen ungdomar med fullföljda gymnasiestudier. För denna överenskommelse har regeringen avsatt 8 miljoner kronor årligen under 2021 och 2022.	SKR ska lämna en delredovisning av arbetet senast den 15 februari 2022 och en slutredovisning senast den 15 februari 2023.
7b Vidta åtgärder för att förebygga och minska andelen som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, återengagera barn som riskerar att avbryta eller redan har avbrutit skolgången eller yrkesutbildningen.	Lagstiftning	Proposition beslutad 24 februari 2022 om Mer tid till lärande – extra studietid och utökad lovskola.	
7c Erbjuder inlärningsstöd till barn med inlärningsvärigheter för att kompensera för deras språkliga, kognitiva och kunskapsmässiga brister.	Lagstiftning	Lagradsremiss beslutad den 17 februari 2022 om Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning.	
7c Erbjuder inlärningsstöd till barn med inlärningsvärigheter för att kompensera för deras språkliga, kognitiva och kunskapsmässiga brister.	Regeringsuppdrag	Specialpedagogik för lärande Skolverket ska tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten ta fram stödmaterial för utredning av en elevs behov av särskilt stöd (Regleringsbrev 2022).	01-feb-23
7c Erbjuder inlärningsstöd till barn med inlärningsvärigheter för att kompensera för deras språkliga, kognitiva och kunskapsmässiga brister.	Regeringsuppdrag	Skolverket ska tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten genomföra kompetensutvecklingsinsatser för personal som arbetar med elever som läser enligt grundsärskolans eller gymnasiesärskolans läroplaner (Regleringsbrev 2022).	29-feb-24
7c Erbjuder inlärningsstöd till barn med inlärningsvärigheter för att kompensera för deras språkliga, kognitiva och kunskapsmässiga brister.	Regeringsuppdrag	Skolverket ska tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolforskningsinstitutet ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd (Regleringsbrev 2022).	01-feb-24
7c Erbjuder inlärningsstöd till barn med inlärningsvärigheter för att kompensera för deras språkliga, kognitiva och kunskapsmässiga brister.	Lagstiftning	Lagradsremiss beslutad den 17 februari 2022 om Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd	
7d Anpassa inrättningar och undervisningsmaterial för förskoleverksamhet och barnomsorg och andra utbildningsanstalter efter behoven hos barn med funktionsnedsättning, med hjälp av inkluderande undervisnings- och inlärningsmetoder, och i detta syfte säkerställa att kvalificerade lärare och annan utbildningspersonal finns att tillgå, såsom psykologer, talpedagoger, terapeuter och lärarassistenter.	Lagstiftning	Lagradsremiss beslutad den 17 februari 2022 om Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning.	
7d Anpassa inrättningar och undervisningsmaterial för förskoleverksamhet och barnomsorg och andra utbildningsanstalter efter behoven hos barn med funktionsnedsättning, med hjälp av inkluderande undervisnings- och inlärningsmetoder, och i detta syfte säkerställa att kvalificerade lärare och annan utbildningspersonal finns att tillgå, såsom psykologer, talpedagoger, terapeuter och lärarassistenter.	Satsning	Statsbidrag för anställning av lärarassistenter enligt förordningen (2019:551) om statsbidrag för anställning av lärarassistenter.	

7d Anpassa inrättningar och undervisningsmaterial för förskoleverksamhet och barnomsorg och andra utbildningsanstalter efter behoven hos barn med funktionsnedsättning, med hjälp av inkluderande undervisnings- och inlärningsmetoder, och i detta syfte säkerställa att kvalificerade lärare och annan utbildningspersonal finns att tillgå, såsom psykologer, talpedagoger, terapeuter och lärarassistenter.	Lagstiftning	Lagradsremiss beslutad den 17 februari 2022 om Skolans arbete med trygghet och studiero	
7e Införa åtgärder för att stödja inkluderande undervisning och undvika segregerade klasser i förskoleverksamhet och barnomsorg och i skolinrättningar. Detta kan också innebära att behövande barn ges förtur.	Lagstiftning	Proposition beslutad den 3 mars 2022 om förskola för fler barn.	
7e Införa åtgärder för att stödja inkluderande undervisning och undvika segregerade klasser i förskoleverksamhet och barnomsorg och i skolinrättningar. Detta kan också innebära att behövande barn ges förtur.	Lagstiftning	Proposition beslutad 24 februari 2022 om Mer tid till lärande – extra studietid och utökad lovskola.	
7e Införa åtgärder för att stödja inkluderande undervisning och undvika segregerade klasser i förskoleverksamhet och barnomsorg och i skolinrättningar. Detta kan också innebära att behövande barn ges förtur.	Lagstiftning	Lagradsremiss beslutad den 17 februari 2022 om Ett mer likvärdigt skolval.	
7e Införa åtgärder för att stödja inkluderande undervisning och undvika segregerade klasser i förskoleverksamhet och barnomsorg och i skolinrättningar. Detta kan också innebära att behövande barn ges förtur.	Lagstiftning	Lagradsremiss beslutad den 10 februari 2022 om ökad likvärdighet för skolhuvudmän.	
7f Säkerställa minst ett mål hälsosam mat per skoldag.			
7g Säkerställa att undervisningsmaterial, inklusive böcker och i förekommande fall skoluniformer tillhandahålls.	Utredning	Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70).	Beredning pågår.
7g Säkerställa att undervisningsmaterial, inklusive böcker och i förekommande fall skoluniformer tillhandahålls.	Regeringsuppdrag	Statens skolverk ska med start under hösten 2022 ansvara för nationell samordning av undervisning i nationella minoritetsspråk.	28-feb-23
7h Tillhandahålla höghastighetsuppkoppling, digitala tjänster och lämplig utrustning som krävs för distansundervisning för att säkerställa tillgång till utbildningsinnehåll online.	Strategi	Regeringen har beslutat om en nationell digitaliseringsstrategi för skolan som sträcker sig till 2022. Skolverket är sedan 2020 sektorsansvarig myndighet för digitalisering inom skolväsendet.	
7i Säkerställa transport till förskola, barnomsorg och skolor, där det behövs.			
7j Säkerställa lika och inkluderande tillgång till skolbaserade aktiviteter, inbegripet deltagande i skolresor.	Utredning	Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att se över om rätten att delta i utbildning i fritidshem bör utökas (dir. 2021:101).	Uppdraget ska slutredovisas senast den 3 november 2022.
7j Säkerställa lika och inkluderande tillgång till skolbaserade aktiviteter, inbegripet deltagande i skolresor.	Satsning	Genomförandet av läsdelegationens förslag. Satsningen är permanent.	Permanent
7j Säkerställa lika och inkluderande tillgång till skolbaserade aktiviteter, inbegripet deltagande i skolresor.	Satsning	Statens bidrag till den kommunala kulturskolan finansieras med 200 miljoner kronor 2022 och 100 miljoner kronor 2023 enligt BP 21 (s. 34).	
7j Säkerställa lika och inkluderande tillgång till skolbaserade aktiviteter, inbegripet deltagande i skolresor.	Satsning	Regeringen förstärker bidraget till Skapande skola fram t.o.m. 2023.	
7j Säkerställa lika och inkluderande tillgång till skolbaserade aktiviteter, inbegripet deltagande i skolresor.	Regeringsuppdrag	Skolverket har sedan 2018 regeringens uppdrag att stärka läslovet (Regleringsbrev 2021) .	16-dec-23
7j Säkerställa lika och inkluderande tillgång till skolbaserade aktiviteter, inbegripet deltagande i skolresor.	Satsning	Riksidrottsförbundet: Satsning på målgruppen elever i årskurs F-6 och särskilt prioriterat är att nå de barn som rör på sig allra minst.	
7k Utarbeta en ram för samarbete mellan utbildningsanstalter, lokalsamhällen, aktörer inom socialtjänst och social ekonomi för att stödja inkluderande utbildning, tillhandahålla fritidsverksamhet och möjligheter att delta i idrotts-, fritids- och kulturaktiviteter samt bygga upp och investera i skolinrättningar som centrum för inkludering och deltagande.			

Område 8 - I syfte att garantera behövande barn faktisk och fri tillgång till hälso- och sjukvård uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder:

Rekommendationer	Typ av åtgärd	Åtgärder	Tid
8a Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa snabb behandlande vård och rehabiliterande uppföljning, inbegripet tillgång till läkemedel, behandling och stöd samt tillgång till vaccinationsprogram.	Utredning	Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU: 2021:34) och Börja med barnen! Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård (SOU: 2021:78).	Beredning pågår.
8a Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa snabb behandlande vård och rehabiliterande uppföljning, inbegripet tillgång till läkemedel, behandling och stöd samt tillgång till vaccinationsprogram.	Regeringsuppdrag	Uppdrag till Socialstyrelsen att genomföra en förstudie avseende ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga (S2021/06171)	31-okt-22
8a Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa snabb behandlande vård och rehabiliterande uppföljning, inbegripet tillgång till läkemedel, behandling och stöd samt tillgång till vaccinationsprogram.	Regeringsuppdrag	Uppdrag till Statens skolverk och Socialstyrelsen att tillsammans genomföra ett utvecklingsarbete som ska syfta till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236 och U2020/00363).	16-jun-23
8a Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa snabb behandlande vård och rehabiliterande uppföljning, inbegripet tillgång till läkemedel, behandling och stöd samt tillgång till vaccinationsprogram.	Utredning	Från delar till helhet - En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93).	Bered i Regeringskansliet.
8a Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa snabb behandlande vård och rehabiliterande uppföljning, inbegripet tillgång till läkemedel, behandling och stöd samt tillgång till vaccinationsprogram.	Regeringsuppdrag	Uppdrag till Socialstyrelsen att genomföra utvecklingsinsatser för att långsiktigt stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga i åldern 0–20 år ska få tillgång till en god hälsooch sjukvård, tandvård och en obruten skolgång (S2020/07505 delvis)	30-apr-24
8a Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa snabb behandlande vård och rehabiliterande uppföljning, inbegripet tillgång till läkemedel, behandling och stöd samt tillgång till vaccinationsprogram.	Regeringsuppdrag	Regeringen har givit ett antal myndigheter uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention.	01-sep-23
8a Underlätta tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och problem med utvecklingen, även vad gäller den psykiska hälsan, säkerställa tillgång till regelbundna undersökningar och screeningprogram, däribland hos tandläkare och ögonläkare. Säkerställa sna		Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven (SOU 2021:11)	
8b. Tillhandahålla riktad rehabiliterings- och habiliteringstjänster för barn med funktionsnedsättning.		Uppdrag om statistik på hjälpmedelsområdet (S2019/01378).	En första avrapportering har genomförts i januari 2022.
8c. Genomföra tillgängliga hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande program med inriktning mot behövande barn och deras familjer, och mot yrkesgrupper som arbetar med barn.		Kommitté för främjande av fysisk aktivitet. Främjafys (framjafys.se). Se även under a.	Arbetet pågår fram till 2023.

Område 9 - I syfte att garantera behövande barn faktisk tillgång till tillräcklig och hälsosam mat, inbegripet genom EU:s skolprogram för frukt, grönsaker och mjölk, uppmanas medlemsstaterna att:

Rekommendationer	Typ av åtgärd	Åtgärder	Tid
9a. Stödja tillgång till hälsosamma måltider även utanför skoldagarna, inbegripet genom icke-finansiellt bidrag eller ekonomiskt stöd,	Regeringsuppdrag	Uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket att ta fram förslag till nationella mål med indikatorer för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion (S2021/03523)	Delredovisning 31 januari 2023, slutrapport 2024.
9a. Stödja tillgång till hälsosamma måltider även utanför skoldagarna, inbegripet genom icke-finansiellt bidrag eller ekonomiskt stöd,	Regeringsuppdrag	Uppdrag om att undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel (N2020/02692 N2019/02144, N2019/01425)	Delredovisning 15 februari 2022 och 2023, slutrapport 2024
9b.säkerställa att näringsnormerna för förskoleverksamhet och barnomsorg och andra skolinrättningar uppfyller specifika näringsbehov,	Regeringsuppdrag	Se under a. Samt att Livsmedelsverkets Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg arbetar bl.a. med att ta fram nationella riktlinjer och utbildningsmaterial för måltider inom förskola, skola och ge stöd för bra matvanor inom LSS.	Pågående uppdrag, 2020–2025
9b.säkerställa att näringsnormerna för förskoleverksamhet och barnomsorg och andra skolinrättningar uppfyller specifika näringsbehov,		Genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin (N2019/03245)	28-feb-23
9c.begränsa reklamen för och tillgången på livsmedel med höga halter av fett, salt och socker i förskola och barnomsorg och andra skolinrättningar,	Regeringsuppdrag	Uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket om att ta fram nationella mål för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion (S2021/03523).	31-jan-24
9c.begränsa reklamen för och tillgången på livsmedel med höga halter av fett, salt och socker i förskola och barnomsorg och andra skolinrättningar,	Undersökning	Livsmedelsverket genomför en matvaneundersökning hos småbarn. Med en åldersgrupp i taget, först fyraåringar, sedan 1,5-åringar och till sist 9-månaders barn.	
9d. ge lämplig information till barn och familjer om hälsosam mat för barn.	Strategi	Nationell amningsstrategi som utarbetas av Livsmedelsverket tillsammans med Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Konsumentverket.	

Område 10 - I syfte att garantera behövande barn faktisk tillgång till adekvata bostäder uppmanas medlemsstaterna att vidta följande åtgärder:

Rekommendationer	Typ av åtgärd	Åtgärder	Tid
10a. Säkerställa att hemlösa barn och deras familjer får lämplig inkvartering i tillfälliga boenden, snabbt flyttas från dessa boenden till permanenta bostäder och får tillgång till relevanta socialtjänster och rådgivningstjänster.	Utredning	Utredning om social bostadsförsörjning (dir 2020:53).	31-mar-22
10a. Säkerställa att hemlösa barn och deras familjer får lämplig inkvartering i tillfälliga boenden, snabbt flyttas från dessa boenden till permanenta bostäder och får tillgång till relevanta socialtjänster och rådgivningstjänster.	Utredning	Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) med förslag om socialtjänstens deltagande i samhällsplanering. Betänkandet bereds.	
10a. Säkerställa att hemlösa barn och deras familjer får lämplig inkvartering i tillfälliga boenden, snabbt flyttas från dessa boenden till permanenta bostäder och får tillgång till relevanta socialtjänster och rådgivningstjänster.	Strategi	Regeringen avser att ta fram en ny nationell hemlöshetsstrategi för perioden 2022–2026.	
10a. Säkerställa att hemlösa barn och deras familjer får lämplig inkvartering i tillfälliga boenden, snabbt flyttas från dessa boenden till permanenta bostäder och får tillgång till relevanta socialtjänster och rådgivningstjänster.	Regeringsuppdrag	Uppdrag till Kronofogdemyndigheten att utöka samarbete för att förebygga avhysningar (Fi2020/00714).	Uppdraget ska delredovisas i myndighetens årsredovisningar 2022 och 2023 och slutredovisas 2024.
10b. Vid behov utvärdera och se över nationell, regional och lokal bostadspolitik och vidta åtgärder för att säkerställa att det bästa för familjer med behövande barn, inbegripet åtgärder mot energifattigdom, vederbörligen beaktas. Sådan utvärdering och ö	Lagstiftning	Regeringen har den 20 januari 2022 beslutat om propositionen Ett bättre underlag för åtgärder på bostadsmarknaden.	
10b. Vid behov utvärdera och se över nationell, regional och lokal bostadspolitik och vidta åtgärder för att säkerställa att det bästa för familjer med behövande barn, inbegripet åtgärder mot energifattigdom, vederbörligen beaktas. Sådan utvärdering och översyn bör också omfatta subventionerat boende och bostadsbidrag.	Utredning	Träffsäkert – Införande av månadsuppgifter i bostadsbidraget (SOU 2021:101).	Beredning pågår
10b. Vid behov utvärdera och se över nationell, regional och lokal bostadspolitik och vidta åtgärder för att säkerställa att det bästa för familjer med behövande barn, inbegripet åtgärder mot energifattigdom, vederbörligen beaktas. Sådan utvärdering och översyn bör också omfatta subventionerat boende och bostadsbidrag.	Utredning	Utredning om socialt hållbar bostadsförmedling (dir 2020:53).	mar-22
10b. Vid behov utvärdera och se över nationell, regional och lokal bostadspolitik och vidta åtgärder för att säkerställa att det bästa för familjer med behövande barn, inbegripet åtgärder mot energifattigdom, vederbörligen beaktas. Sådan utvärdering och översyn bör också omfatta subventionerat boende och bostadsbidrag.	Regeringsuppdrag	Socialstyrelsen har i rapporten Förebygga och motverka hemlöshet från 2021 framfört flera framgångsfaktorer för kommunernas arbete med att motverka avhysningar. Regeringen har gett Länsstyrelserna i fortsatt uppdrag att stötta kommunerna i det arbetet utifrån Socialstyrelsens rekommendationer (Regleringsbrev 2022, Fi2020/02647 m.fl.).	05-jul
10b. Vid behov utvärdera och se över nationell, regional och lokal bostadspolitik och vidta åtgärder för att säkerställa att det bästa för familjer med behövande barn, inbegripet åtgärder mot energifattigdom, vederbörligen beaktas. Sådan utvärdering och översyn bör också omfatta subventionerat boende och bostadsbidrag.	Regeringsuppdrag	Uppdrag till Kronofogdemyndigheten att utöka samarbete för att förebygga avhysningar (Fi2020/00714).	Uppdraget ska delredovisas i myndighetens årsredovisningar 2022 och 2023 och slutredovisas 2024.
10c. Ge förtur och snabb tillgång till subventionerat boende för behövande barn och deras familjer.	Utredning	En socialt hållbar bostadsförmedling (dir. 2020:53). Se under b.	mar-22
10d. Förhindra att barn placeras på institution samtidigt som man tar hänsyn till vad som är bäst för barnen. Säkerställa att barn flyttas från institutionsvård till närvård eller familjemsvård av god kvalitet och stödja ett självständigt liv och social integration för dem.	Utredning	Utredning om barn och unga i samhällets vård (dir. 2021:84)	10-apr-23
10d. Förhindra att barn placeras på institution samtidigt som man tar hänsyn till vad som är bäst för barnen. Säkerställa att barn flyttas från institutionsvård till närvård eller familjemsvård av god kvalitet och stödja ett självständigt liv och social integration för dem.	Regeringsuppdrag	Uppdrag om kunskaphöjande insatser om nationella adoptioner m.m. inom familjemsvården (S2020/05272)	31-mar-23